

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри

В'ячеслав КУДЛАЙ

19 грудня 2023 р.

**«ТРАНСФОРМАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В
СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Інформаційна, бібліотечна та
архівна справа»

Холода Дмитра Вікторовича
Науковий керівник:

Петрова Ірина Олександрівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри інформаційної діяльності
Рецензент:

Сальнікова Наталія Валеріївна,
кандидат історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
відносин, інформації та
регіональних студій Національного
авіаційного університету

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою відмінно, А (97 балів)

Секретар ЕК Ірина ПЕТРОВА
17 січня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	9
1.1 Сутність бібліотечної справи	9
1.2 Нормативно-правове забезпечення бібліотечної справи.....	18
1.3 Документно-інформаційний масив публікацій з питань впровадження та використання новітніх технологій в бібліотечній справі в Україні	27
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. НОВАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ....	39
2.1 Новітні технології у бібліотечній справі	39
2.2 Інтернет представництва українських бібліотек загальнодержавного значення.....	47
2.3 Новітні технології у бібліотечній справі: закордонний досвід.....	61
Висновки до розділу 2.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Бібліотеки традиційно сприймаються більшістю людей як місця, де просто можна взяти книгу. Проте, сучасні бібліотеки, в Україні та по всьому світу, розвиваються та трансформуються, стаючи багатофункціональними центрами.

Перш за все, бібліотеки залишаються осередками доступу до знань та інформації. Окрім традиційних друкованих книг, вони пропонують електронні книги, бази даних, наукові журнали та інші ресурси. Це особливо важливо в епоху цифровізації, коли доступ до різноманітних форматів інформації є критично важливим.

Крім того, бібліотеки виступають як культурні центри. Співробітники бібліотек часто беруть на себе ініціативу організувати різноманітні культурні заходи. Вони можуть організувати лекції на актуальні теми, що сприяють освіті та поширенню знань серед відвідувачів. Також вони часто проводять виставки, які можуть включати як історичні документи, так і сучасні художні твори, допомагаючи таким чином підтримувати місцевих митців та культурну спадщину. Це місця, де люди можуть зібратися разом, щоб обговорити книги, поділитися думками та ідеями, а також познайомитися з новими людьми, які мають схожі інтереси та інше.

Також сучасні бібліотеки стають осередками освітньої діяльності. Це не тільки про читання книг, а й про навчальні курси, семінари, онлайн-освіту. Вони стають місцем, де люди всіх вікових категорій можуть навчатися та розвиватися. У контексті сьогоденних подій в Україні, коли йде цілеспрямоване винищення всього українського, ми стикаємося з викликами щодо збереження національної ідентичності. Бібліотеки грають велику роль у збереженні української культури та історії у цей непростий час. Через надання доступу до історичних документів, рукописів та інших унікальних ресурсів, бібліотеки допомагають зберегти культурну спадщину, що є ключовим для підтримки національної свідомості та гідності.

Сутність бібліотечної справи полягає у забезпеченні доступу до інформації, знань та культурної спадщини. Це комплексна діяльність, яка включає збирання, систематизацію, збереження та надання таких ресурсів, як книги, журнали, газети, електронні публікації, аудіовізуальні матеріали, рукописи, історичні документи, картографічні матеріали, фотографії, а також цифровий контент, що може включати бази даних, електронні книги та архіви. Все це сприяє збагаченню освітнього та культурного досвіду спільноти. Одним з основних принципів бібліотечної справи є демократизація доступу до інформації. Бібліотеки забезпечують вільний та рівний доступ до своїх ресурсів для всіх членів суспільства, незалежно від їх соціального стану, віку, статі чи освіти.

На сьогодні бібліотечна справа все більше набуває характеру інформаційного посередництва та консультування, допомагаючи користувачам знаходити, аналізувати та використовувати інформацію ефективно та відповідально. Сучасні бібліотеки мають адаптуватись до викликів глобалізації та цифрової революції, ефективно забезпечувати доступ до інформації та освітніх ресурсів, активно впроваджуючи та використовуючи новітні технології, а також підтримувати збереження та популяризацію культурної спадщини через модерні комунікаційні засоби, зокрема соціальні мережі. Вищевикладене зумовлює **актуальність теми** кваліфікаційної роботи.

Об'єктом дослідження є бібліотечна справа.

Предметом дослідження є зміни в організації бібліотечної справи в сучасній Україні, які простежуються протягом останніх років, зокрема активне впровадження новітніх технологій і вдосконалення послуг.

Метою дослідження є з'ясування впливу технологічних новацій на організацію бібліотечної справи в Україні.

Завдання дослідження

– розкрити сутність бібліотечної справи;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення бібліотечної справи;
- охарактеризувати документно-інформаційний масив публікацій з питань впровадження та використання новітніх технологій в бібліотечній справі в Україні за період з 2016 по 2023 роки;
- визначити новітні технології у бібліотечній справі;
- проаналізувати інтернет представництва українських бібліотек загальнодержавного значення;
- навести приклади закордонного досвіду впровадження новітніх технологій у бібліотечній справі.

Стан дослідження теми, на наш погляд, можна охарактеризувати, спираючись на поділ публікацій на декілька груп відповідно їх тематиці. Перша група – це дослідження, які на пряму розглядають цифрову трансформацію бібліотек, зокрема, роботи таких дослідників як Лобузін І. [32-35], Івашкевич О. [22], Денбновецький С. [12], Ржеуський А. [77-78], Онищенко О. [51-53], Сенченко М. [79-80], Копанєва В. [28-29] та Чумак Є. [92]. Тема цифрової трансформації бібліотек є найважливішою, оскільки вона визначає майбутнє бібліотечної справи. В працях дослідників охарактеризовані різні шляхи трансформації та впровадження нових технологій. Неоднаразово наголошується на цифровізації бібліотечних фондів, що є фундаментом для бібліотеки майбутнього.

Наступною темою досліджень є наукові праці та статті, які присвячені темі електронних ресурсів бібліотек. Праці на цю тему були представлені в дослідженнях Добровольської В. [17], Матвієнко О. [41], Маранчак М. [40], Бутко Л. [3], Терентьева С. [83] та Коваль Т. [24-25]. Дослідження про електронні ресурси бібліотек є важливими з кількох причин. По-перше, вони допомагають зрозуміти, як відвідувачі бібліотек використовують електронні ресурси, і як можна покращити їх доступність та інформативність. По-друге, дослідження допомагають розробляти стратегії розвитку електронних ресурсів, які відповідають потребам користувачів та вимогам суспільства.

Остання група охоплює статті, які розглядають використання бібліотеками сучасних технологій для організації культурно-освітніх заходів, популяризації читання та інше. У контексті цифрової роботи бібліотек ця роль лише посилюється, адже доступ до інформації стає ширшим та швидшим. Статті на цю тему були написані Жалко Т. [18], Лобузіною К. [34-35], Жаворонко С. [7], Гранчак Т. [1] та Гуменчук А. [11]. Вони грають ключову роль у формуванні стратегій та підходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи бібліотек та задоволення потреб користувачів. Аналіз використання різноманітних платформ, веб-сервісів та мультимедійних ресурсів допомагає бібліотекам створювати заходи, які відповідають сучасним вимогам та інтересам аудиторії.

Джерельну базу кваліфікаційної роботи складають нормативно-правові акти такі як: Закони України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [59], «Про культуру» [70], «Про інформацію» [69], «Про авторське право і суміжні права» [58], «Про видавничу справу» [60], «Про національну програму інформатизації» [74], «Про електронні документи та електронний документообіг» [62], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [68]; а також підзаконні акти – Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [75]; Інструкція з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах [65]; Типові норми часу на основні процеси бібліотечної роботи, правила користування бібліотеками в Україні [84]; Порядок використання документів через обмінні бібліотечні фонди [66]; Державні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні [64], Положення про Національний репозитарій академічних текстів [57].

Матеріали, присвячені новітнім технологіям в бібліотеках, представлені у наукових виданнях, зокрема дисертаціях [10; 19; 27; 32; 39] та монографіях [1; 28; 33].

В якості джерела інформації були використані веб-сайти бібліотек загальнодержавного значення [45; 44; 9; 46; 47; 38; 50; 86; 16; 13; 14; 15; 48;].

Для виконання зазначених завдань кваліфікаційної роботи використано різноманітні **методи наукового дослідження**. Системний аналіз є ключовим у розкритті сутності бібліотечної справи. Інформаційний аналіз – для з'ясування, які нормативно-правові акти регулюють організацію бібліотечної справи, а також для вивчення тексту цих документів;

Контент-аналіз використовується для характеристики документно-інформаційного масиву публікацій, дозволяючи систематизувати та аналізувати інформацію для виявлення тенденцій та ключових тем.

Якісний аналіз веб-ресурсів є центральним для оцінки інтернет-представництв українських бібліотек, включаючи аналіз змісту, структури та функціональності веб-сайтів. Метод узагальнення використано при встановленні особливостей використання новітніх технологій в бібліотечній справі в Україні, а також для представлення закордонного досвіду, дозволяючи визначати найефективніші практики та стратегії, які використовуються в різних країнах. Всі ці методи спільно сприяють глибокому і всебічному розумінню бібліотечної справи та її розвитку.

Положення і висновки, сформульовані в дослідженні, мають **практичне значення** для бібліотечних установ, а також навчальних закладів, які здійснюють підготовку та перепідготовку фахівців інформаційно-бібліотечної галузі.

Апробація результатів дослідження відбулась на:

- I Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інформологічні, документознавчі, бібліотекознавчі та архівознавчі студії в сучасному світі», м. Київ, 27 жовтня 2022 [87];
- XXIV Декаді студентської науки, м. Київ, 13 березня 2023 [89];
- VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Інформація та соціум», м. Вінниця, 2 червня 2023;

– Всеукраїнській науково-практичній конференції «Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі», м. Київ, 26 жовтня 2023 [88];

– IX Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених «Бібліотека, книга та медіа в сучасній культурі», м. Київ, 17 листопада 2023;

– Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України», м. Київ, 7-8 грудня 2023.

Взято участь у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузі знань «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у 2022 році, в якому зайнято 1 місце з науковою роботою на тему «Цифрові технології надання бібліотечних послуг в Україні».

Загальна кількість **публікацій** – 4. Це тези наукових конференцій різного рівня, одні з яких прийняті та затверджені до друку оргкомітетом Декади студентської науки 2024 в МДУ на тему «Віртуальні книжкові виставки як одна з новітніх технологій бібліотечної справи в сучасній Україні».

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

1.1 Сутність бібліотечної справи

Бібліотеки протягом віків виконували важливу місію в сфері культури. Вони є справжніми сховищами знань і інформації, надаючи доступ до різноманітних культурних ресурсів. Крім того, бібліотеки виступають як центри спільноти, де люди можуть навчатися, творити та спілкуватися один з одним.

Однією з основних ролей бібліотек у культурному житті є збереження та популяризація культурної спадщини. Бібліотеки активно збирають і зберігають книги, рукописи та інші матеріали, які документують історію, культуру та традиції своїх громад і всього світу. Вони також надають доступ до цифрових ресурсів, таких як онлайн-бази даних та електронні книги, що робить цю культурну спадщину більш доступною для всіх, незалежно від їхнього місця проживання та можливостей.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» дає таке визначення поняттю бібліотечної справи: це галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності [59].

Бібліотеки є складними організаціями, які потребують ретельного планування та управління, щоб гарантувати, що вони ефективні у задоволенні потреб своїх користувачів. Існує безліч методів, які бібліотеки можуть

використовувати для організації та управління своїми колекціями та послугами.

Одним із найважливіших аспектів організації роботи бібліотеки є класифікація матеріалів. Це передбачає віднесення матеріалів до певних категорій на основі їх тематики. Бібліотеки мають у своєму розпорядженні різноманітні інструменти для організації та пошуку документів. Ці інструменти допомагають користувачам швидко і легко знайти потрібну інформацію. До таких інструментів належать тезауруси, предметні рубрики та системи класифікації (Десяткова класифікація М. Дьюї (ДДК), Універсальна десяткова класифікація (УДК), власні рубрикатори тощо) [8, с. 29].

Іншим важливим аспектом організації роботи бібліотеки є розробка каталогу. Каталог – це база даних усіх матеріалів бібліотечної колекції з можливістю пошуку. Каталоги можуть бути як друкованими, так і електронними. Друковані каталоги зазвичай розташовані в алфавітному порядку за автором або назвою. Електронні каталоги дозволяють користувачам здійснювати пошук матеріалів за автором, назвою, тематикою та іншими критеріями [35, с. 12].

Фонди є основою будь-якої бібліотеки і виступають як сховище знань і інформації, яке підтримує різні освітні, дослідницькі та спільнотні потреби. Ці колекції охоплюють широкий спектр матеріалів, від друкованих книг і періодичних видань до цифрових ресурсів, таких як електронні книги, бази даних та мультимедійні матеріали. Управління та організація бібліотечних колекцій є важливими для забезпечення їх доступності, актуальності і стійкості з плином часу. Дослідники та вчені спираються на бібліотечні колекції для доступу до первинних і вторинних джерел, сприяючи розвитку знань у різних галузях [80, с. 16].

Бібліотеки, що активно поповнюють свій фонд, сприяють формуванню різноманітного та багатогранного освітнього середовища. Можна зазначити, що інвестування у поповнення бібліотечного фонду є інвестицією в майбутнє. У цілому, збільшення книжкового фонду бібліотек є важливим елементом у

формуванні стабільного, обізнаного та освіченого суспільства. Цей процес має ключове значення для розвитку знань, підтримки культурної різноманітності та забезпечення рівного доступу до інформації для кожного.

Збагачення фонду також може включати співпрацю з іншими бібліотеками та культурними інституціями, обмін ресурсами та участь у міжбібліотечних кредитних програмах. Це створює умови для більш широкого доступу до різноманітних інформаційних ресурсів, що, в свою чергу, сприяє розвитку освіти та науки.

Організація фонду бібліотеки є ключовим етапом у бібліотечній діяльності, виконуваним відповідно до визначених норм і правил. Цей процес включає в себе ряд менших за масштабом процедур, дій та операцій. В сучасному інформаційному світі, де обсяги знань постійно ростуть, важливість грамотно організованого бібліотечного фонду не може бути переоцінена. Така організація дозволяє не тільки швидко і легко знаходити потрібні матеріали, але й сприяє глибшому зануренню в предмет дослідження [42, с. 55]. Встановлення критеріїв для вибору матеріалів, які відповідають потребам та інтересам користувачів бібліотеки. Це також включає визначення балансу між друкованими та електронними ресурсами.

Саме створення динамічного інформаційного середовища організація фонду і займається. Це не тільки про доступність матеріалів, а й про їх збереження та систематизацію для майбутніх поколінь. Це включає в себе забезпечення належних умов зберігання та обслуговування різноманітних форматів матеріалів. Правильно організований фонд сприяє підвищенню важливості та значимості бібліотеки у спільноті як центру знань. Таким чином, організація фонду бібліотеки є багатограним процесом, який постійно еволюціонує, реагуючи на потреби часу та користувачів. Це не лише про збереження матеріалів бібліотеки, а про розробку живого інформаційного простору з його подальшим розвитком.

Надання послуг користувачам у бібліотеках є критично важливим аспектом бібліотечної справи, враховуючи її роль у суспільстві. Для огляду

надання довідково-бібліографічних послуг було взято «Положення про довідково-бібліографічне обслуговування у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського» [56]:

Індивідуальні та групові консультації: Бібліотекарі надають індивідуальну та групову допомогу користувачам у визначенні їх інформаційних потреб і допомагають у пошуку необхідних джерел.

Допомога у пошуку інформації: Працівники бібліотеки допомагають користувачам знайти інформацію в каталогах, базах даних, архівах та інших ресурсах, доступних у бібліотеці.

Бібліографічні послуги: Це включає підготовку та надання бібліографічних списків, які можуть бути тематичними, предметними, або орієнтованими на конкретного автора чи тему.

Інформаційні запити: Обробка спеціалізованих запитів на інформацію, які можуть вимагати глибокого пошуку в спеціалізованих ресурсах або зовнішніх базах даних;

Електронні довідкові сервіси: Надання допомоги через електронні канали, такі як електронна пошта, онлайн чати або спеціалізовані веб-портали.

Реферативні послуги: Підготовка рефератів або анотацій до документів, що допомагає користувачам швидше орієнтуватися в масиві інформації.

Підтримка наукових та дослідницьких потреб: Надання спеціалізованих послуг для науковців та дослідників, таких як літературні огляди.

Варто зазначити, що бібліотеки, які надають базові бібліотечні послуги безкоштовно, відповідно до законодавства, звільнені від сплати податків на прибуток, який вони отримують від надання платних послуг [59]. Дохід, який був отриманий від комерційних послуг, може використовуватися для покриття витрат, пов'язаних з їх наданням, а також для сплати податків. Залишковий дохід бібліотек витрачається на фінансування важливих видатків, зокрема на покриття заборгованості по заробітній платі співробітників, а також може витрачатися на оплату комунальних послуг.

Бібліотеки, окрім своєї основної місії забезпечення доступу до інформації та ресурсів, можуть також знаходити додаткові джерела доходу через надання платних послуг. Це дозволяє бібліотекам розширювати свої можливості, покращувати якість обслуговування та вносити нововведення. Надання платних послуг не лише сприяє фінансовій стабільності бібліотек, але й може спонукати до розвитку нових ініціатив та проектів, які б залучали ширшу аудиторію.

За приклад можна взяти комунальний заклад «Міські публічні бібліотеки» Житомирської міської ради [22]. Яка надаючи платні послуги, змогла перенаправити ці кошти на модернізацію бібліотек.

Доходи вийшло отримувати завдяки такому переліку послуг:

- надання послуг з організації діяльності клубів за інтересами;
- надання послуг з організації або проведення культурно масових заходів, семінарів, майстер-класів, тренінгів, майстерень;
- надання послуг з оформлення реєстраційно-облікових документів користувачів бібліотек;
- ксерокопіювання.

Це перелік послуг який приніс найбільше коштів. На цей перелік можуть спиратися інші бібліотеки для прикладу успішного досвіду впровадження платних послуг. Головне при надаванні платних послуг не виходити за межі законодавства.

Деякі бібліотеки також можуть приймати пряму участь у науковому напрямку діяльності. Це стає можливим завдяки декільком ключовим факторам. Перший – це збір та організація наукової літератури, оскільки бібліотеки мають величезні фонди наукових видань, журналів, книг та інших джерел, забезпечуючи доступ до них дослідникам, студентам та науковцям [29, с. 6].

Бібліотеки можуть займитися підтримкою досліджень, коли вони пропонують різноманітні сервіси, такі як допомога у пошуку літератури,

керівництво з цитування та плагіату, а також підтримку у використанні спеціалізованого програмного забезпечення для обробки даних.

Ще одним методом наукової діяльності є організація наукових заходів, адже бібліотеки можуть бути місцем для проведення наукових конференцій, семінарів, лекцій, що сприяє обміну знаннями та досвідом між науковцями різних галузей.

Також, варто зазначити, що співпраця з науковими інституціями дає бібліотекам змогу співпрацювати з університетами та дослідницькими інститутами, налагоджуючи партнерства для розвитку наукових проєктів. Це сприяє обміну ідеями та дослідницькими методиками, а також забезпечує доступ до широкого спектру ресурсів та експертизи. Бібліотеки можуть бути містками між різними науковими спільнотами, сприяючи міждисциплінарному діалогу та співпраці.

Крім того, співпраця з науковими інституціями часто веде до створення спільних дослідницьких проєктів та ініціатив. Це може включати спільні публікації, наукові дослідження, а також розробку освітніх програм та курсів. Бібліотеки виступають як важливі партнери в цьому процесі, надаючи необхідну інфраструктуру та підтримку. Важливим аспектом цього є підтримка принципів відкритої науки, що передбачає вільний доступ до наукових знань та результатів для всіх зацікавлених сторін.

Реклама бібліотечних послуг відіграє ключову роль у збільшенні обізнаності громади про різноманітні ресурси та можливості, які пропонують сучасні бібліотеки. Основна мета такої реклами полягає в інформуванні громадськості про широкий спектр доступних матеріалів, включаючи книги, журнали, електронні ресурси, а також про інші послуги. Це допомагає залучати різні демографічні групи, від дітей до літніх людей, підкреслюючи, що бібліотека має щось цікаве та корисне для кожного.

Ефективна реклама також сприяє популяризації освітніх програм, які проводяться бібліотеками, збільшуючи їхню ефективність і доступність для місцевих спільнот. У світлі цифрових технологій особливо актуальним стає

використання соціальних медіа та інших онлайн платформ для просування бібліотечних послуг. Це може включати створення привабливих постів, відео, блогів та інтерактивних заходів, які залучають аудиторію в онлайн-просторі [21 с. 292].

Також важливим аспектом є співпраця бібліотек з культурними організаціями та громадськими інституціями, що сприяє зростанню обізнаності про бібліотечні послуги і приваблює нових відвідувачів. Крім того, організація спеціальних заходів, таких як авторські читання, виставки та тематичні зустрічі, є ефективним способом привернення уваги до бібліотек та їхніх унікальних ресурсів.

Загалом, грамотно організована реклама і маркетингові заходи відіграють вирішальну роль у просуванні бібліотечних послуг, забезпечуючи їхню актуальність та доступність для широкого кола користувачів.

Редакційно-видавнича діяльність бібліотек охоплює ряд важливих аспектів, які сприяють розповсюдженню знань та інформації. Вона включає в себе створення та видання різноманітних матеріалів, таких як каталоги, бібліографічні посібники, наукові праці, інформаційні бюлетені та електронні ресурси, що дозволяє широкому колу читачів отримувати доступ до цінної інформації. Сучасні бібліотеки активно працюють над оцифруванням своїх колекцій, щоб книги, рукописи, фотографії та інші матеріали були доступні в цифровому форматі, розширюючи можливості для досліджень та освіти. Також вони часто співпрацюють з авторами, дослідниками та академічними установами для підтримки видання наукових робіт, монографій та інших видів літератури [20, с. 39].

Важливою частиною видавничої діяльності бібліотек є організація тематичних заходів, таких як семінари, лекції та конференції, що сприяють обміну знаннями та ідеями між фахівцями різних галузей. Інтеграція цифрових технологій дозволяє бібліотекам ефективно управляти видавничими процесами, поліпшувати доступність матеріалів та розширювати аудиторію.

Усі ці види діяльності відіграють ключову роль у розвитку культури читання, підтримці наукових досліджень, і забезпеченні доступу до широкого спектра інформації для всіх зацікавлених осіб.

Організація праці та управління в бібліотеках вимагає особливого підходу, оскільки вони є унікальними інформаційними центрами. Ефективне управління бібліотекою передбачає вирішення ряду задач: каталогізація та систематизація ресурсів, обслуговування відвідувачів, підтримка порядку в збірках та організація інформаційного пошуку. Важливим аспектом є також цифрова трансформація, яка передбачає інтеграцію електронних ресурсів та автоматизацію бібліотечних процесів. Ефективність роботи бібліотеки значною мірою залежить від компетентності та навичок персоналу, їхньої здатності адаптуватися до сучасних викликів інформаційної епохи та змін у потребах користувачів. Управління бібліотекою включає також планування розвитку, бюджету, та організацію культурно-освітніх заходів.[49, с. 22].

Для успішної управлінської діяльності в бібліотечній сфері, керівник повинен володіти глибокими знаннями в галузі бібліотечної справи. Крім того, керівник повинен мати навички управління персоналом, фінансові та маркетингу, щоб ефективно розподіляти ресурси, розвивати послуги бібліотеки і залучати відвідувачів. Важливою є також здатність до стратегічного планування та адаптації до змінюваних потреб користувачів та суспільства в цілому. Керівник має бути лідером, який може надихати та мотивувати свою команду, підтримувати інноваційний дух і культуру неперервного навчання серед співробітників, щоб забезпечити високий рівень обслуговування та задоволення потреб користувачів бібліотеки [31, с. 76].

Ще варто зазначити, що бібліотеки отримують нестачу фінансування загалом від держави. Для цього функціонують благодійні інституції, які активно різностороннє допомагають бібліотекам.

Окрім благодійних організацій, важливу роль у підтримці бібліотек відіграють і громадські ініціативи. Люди, які цінують значення бібліотек для суспільства, часто об'єднуються для збору книг, або навіть для волонтерства,

допомагаючи в організації бібліотечного простору. Така активність не тільки сприяє збереженню бібліотек, але й створює міцнішу громадську свідомість про важливість знань і освіти.

Зараз активно функціонують дві благодійні інституції благодійний фонд «Бібліотечна країна» та громадська організація «Українська бібліотечна асоціація». Саме вони допомагають активно не тільки бібліотекам, а також працівникам бібліотек [88, с. 129].

Заснований у червні 2015 року в Україні, благодійний фонд «Бібліотечна країна» активно працює над підтримкою та розвитком бібліотек країни через широкий спектр благодійних проектів. Ці проекти охоплюють такі напрямки, як забезпечення бібліотек новими книгами, допомога бібліотекам, постраждалим від війни, та підтримка бібліотекарів, які зіткнулися з викликами та складнощами [76].

«Українська бібліотечна асоціація» є також важливим учасником в розвитку бібліотечної справи в Україні. Асоціація виконує важливу роль у підтримці бібліотек і бібліотекарів по всій країні, працюючи на розвиток людського потенціалу [71].

Відіграючи ключову роль у сприянні освіті та культурі, обидві організації виступають як мости між бібліотеками та широкою громадськістю. «Бібліотечна країна» та «Українська бібліотечна асоціація» активно організують тренінги та семінари для бібліотекарів, сприяють реалізації культурних заходів та читацьких ініціатив. Крім того, вони виступають як голос громади у відстоюванні прав та інтересів бібліотек в урядових та недержавних структурах.

Бібліотечна справа в Україні відіграє ключову роль у зберіганні та розповсюдженні знань. Однак, на шляху до досягнення цих цілей, бібліотекам необхідно подолати труднощі, пов'язані з придбанням сучасного обладнання та програмного забезпечення, що є критично важливим для забезпечення доступу до інформації та ефективної роботи в сучасному інформаційному просторі. Ця ситуація вимагає не лише фінансових інвестицій у бібліотечні

системи, але й постійного оновлення знань і навичок працівників бібліотек, щоб вони могли ефективно використовувати новітні технології та методики. Також необхідно створювати та підтримувати партнерства з освітніми установами, науковими центрами та іншими організаціями, щоб забезпечити обмін знаннями та ресурсами.

1.2. Нормативно-правове забезпечення бібліотечної справи

Нормативно-правове забезпечення у бібліотечній справі відіграє винятково важливу роль у формуванні, розвитку та регулюванні відносин, що встановлюються між бібліотеками, їх користувачами та представниками державної влади. Це законодавство не лише встановлює чіткі рамки для діяльності бібліотечних установ, але й визначає їхні права, обов'язки та відповідальність перед суспільством.

Загалом нормативно-правове забезпечення бібліотечної справи можна поділити на три групи. Перша група – це нормативно-правові документи, що регулюють бібліотечну справу та культуру. Друга група – це нормативно-правові документи, що регулюють авторське право, видавничу справу та інформацію. Третя група містить нормативно-правові документи, що регулюють новітні технології та інформатизацію.

Основним законом для бібліотечної справи є Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» прийнятий від 27 січня 1995 року. Він закріплює правові, економічні та соціальні засади діяльності бібліотек в Україні [59]. На сьогодні цей закон складається з 13 розділів та 32 статей, містить такі ключові пункти регулювання бібліотечної справи:

– цілі та завдання бібліотек (Закон визначає бібліотеки як культурно-освітні та інформаційні центри, призначені для задоволення інформаційних, культурно-освітніх потреб громадян);

– права та обов'язки бібліотек (викладено права бібліотек на доступ до інформації та її використання, створення та використання бібліотечних колекцій, а також зобов'язання надавати доступ до інформації всім категоріям користувачів);

– фінансування та матеріально-технічне забезпечення (джерела фінансування бібліотек та принципи їх матеріально-технічного забезпечення);

– бібліотечні колекції та каталогізація (цей розділ стосується формування, обліку та використання бібліотечних колекцій, а також управління каталогами);

– права користувачів бібліотеки (Закон забезпечує права користувачів на доступ до ресурсів і послуг бібліотеки незалежно від їх соціального статусу, віку та інших характеристик);

– взаємодія бібліотек з іншими установами (встановлюються принципи співпраці бібліотек із закладами освіти, науки та культури).

Загалом цей закон можна вважати найважливішим елементом культурної політики України, спрямованої на розвиток інформаційного суспільства та підтримку освітнього та культурного потенціалу нації.

Наступний Закон України «Про культуру» прийнятий від 14 грудня 2010 року, який загалом регулює правові рамки для діяльності бібліотек в області культури, організовує соціальні взаємовідносини, пов'язані з процесами створення, використання, поширення та зберігання культурної спадщини та культурних цінностей які там зберігаються [70]. Цей закон містить 10 розділів та 35 статей.

Згідно з цим Законом, бібліотеки та бібліотечні фонди є об'єктами національної культурної спадщини. Це підкреслює їхнє значення не лише як джерел знань, але й як зберігачів культурних цінностей та історії.

Бібліотеки, згідно з цим нормативним актом, забезпечують доступ громадян до культурних цінностей. Це означає, що кожна особа має можливість ознайомитися з широким спектром культурних творів, від літератури до мистецтва, які є частиною національної спадщини. Крім того,

бібліотеки відіграють ключову роль у збиранні, збереженні, обробці, поширенні та використанні інформації про культуру.

Охорона та доступ до бібліотечного фонду, а також до загальної інформації в Україні, регулюються відповідно до законодавчих норм, зокрема, Законом України «Про інформацію». Цей закон, прийнятий 02 жовтня 1992 року, містить 5 розділів та 40 статей, встановлює основні принципи та правила, якими керуються установи в контексті забезпечення безпеки та доступності інформаційних ресурсів [69].

Він охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з обігом інформації, включаючи зберігання, доступність та захист бібліотечних колекцій. Закон спрямований на забезпечення балансу між правом на доступ до інформації та необхідністю захисту конфіденційності та інших суспільно важливих інтересів. Саме цей закон забезпечує право громадян на доступ до інформації. Бібліотеки, як ключові інститути зберігання та надання інформації, відіграють важливу роль у реалізації цього права. Вони надають доступ до широкого спектру інформаційних ресурсів, що дозволяє громадянам бути інформованими.

Закон України «Про авторське право і суміжні права», прийнятий 23 грудня 1993 року, є важливим документом, який регулює відносини у сфері авторського права та суміжних прав. Закон складається з 6 розділів та 53 статей і має значний вплив на роботу бібліотек в Україні, визначаючи правові рамки для використання та захисту матеріалів, які охороняються авторським правом [58].

Основні положення цього закону включають регулювання діяльності, пов'язаної з відтворенням, розповсюдженням та публічним виконанням творів, що охороняються авторським правом. Це важливо для забезпечення балансу між правами власників авторських прав та потребами громадськості у доступі до інформації та освітніх ресурсів.

Закон передбачає, що бібліотеки повинні працювати в межах встановлених авторським правом обмежень, щоб забезпечити, з одного боку,

повагу до прав інтелектуальної власності, а з іншого – доступність культурного та освітнього матеріалу для широкого кола користувачів. Це включає правила щодо користування та копіювання творів для освітніх та дослідницьких цілей, а також забезпечення доступу до інформації для осіб з обмеженими можливостями.

Прийнятий 05 червня 1997 року Закон України «Про видавничу справу» є ключовим документом, що визначає правові та організаційні основи видавничої діяльності в країні. Закон складається з 5 розділів і включає 33 статті [60].

Основною метою цього закону є встановлення загальних засад видавничої діяльності, які включають в себе правила та норми, що регулюють порядок організації та проведення видавничої діяльності в Україні. Важливою частиною закону є регулювання державної політики у видавничій сфері, яка орієнтована на підтримку та розвиток національного книговидання. Особлива увага приділяється питанням наповнення ринку та бібліотечних фондів виданнями державною мовою та мовами корінних народів України.

Також, цей закон передбачає створення та використання електронного каталогу «Книжки на ринку», що був інноваційним кроком у сфері видавничої діяльності. Цей каталог служить важливим інструментом для забезпечення доступності та прозорості інформації про видання, що циркулюють на ринку, і сприяє вибору та поширенню книжок серед читачів.

У цілому, Закон України «Про видавничу справу» грає фундаментальну роль у формуванні та підтримці національної книжкової культури, відображаючи зобов'язання держави до підтримки культурного розмаїття та сприяння вільному доступу громадян до літератури та інформації.

Закони України, які регулюють застосування новітніх технологій, мають вирішальне значення для сучасної бібліотечної справи, адже вони встановлюють правову основу для інтеграції цифрових інновацій у цій сфері. Враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій, такі закони допомагають бібліотекам адаптуватися до сучасних вимог, забезпечуючи

ефективне управління електронними ресурсами, цифровими архівами та базами даних. Вони також відіграють ключову роль у забезпеченні кібербезпеки та конфіденційності користувачів, оскільки бібліотеки зберігають та обробляють великі обсяги персональних даних та інформації. Крім того, ці закони сприяють розвитку відкритого доступу до наукових та освітніх матеріалів.

Ухвалений 05 липня 1994 року Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» є правовим актом, який встановлює основи для захисту інформації в сфері інформаційних технологій та комунікацій. Закон складається з 13 статей, кожна з яких описує різні аспекти захисту інформації, включаючи правила та норми, що регулюють зберігання, передачу та обробку даних у інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах [68].

Особливе значення закону полягає в його впливі на систему бібліотек, яка є важливим елементом інформаційної інфраструктури країни. Закон сприяє розробці та реалізації ефективних механізмів для забезпечення безпечного доступу та захисту інформації, що зберігається та обробляється в бібліотечних системах. Це включає захист від несанкціонованого доступу до електронних каталогів, баз даних, цифрових архівів та інших ресурсів, що використовуються в бібліотеках.

Закон України «Про Національну програму інформатизації», прийнятий 01 грудня 2022 року, є документом, який встановлює основи для розвитку інформаційного суспільства в країні. Складається з 5 розділів і 16 статей, де містяться аспекти формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації. Ця програма є стратегічним планом, спрямованим на інтеграцію інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя, включаючи освіту, науку, культуру та управління [74].

Одним з ключових аспектів цього закону для бібліотечної справи є визначення та регулювання поняття «інформаційний ресурс». Інформаційний ресурс охоплює широкий спектр документів та даних, що зберігаються в

інформаційних системах бібліотек. Закон визначає правила та процедури щодо збору, зберігання, обробки та використання цих ресурсів, а також забезпечує їх захист від несанкціонованого доступу та зловмисного використання.

Ухвалений 22 травня 2003 року Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» є фундаментальним правовим актом, який визначає правові рамки для використання електронних документів і організації електронного документообігу у різних сферах, включаючи бібліотечну. Закон складається з 5 розділів та включає 18 статей, кожна з яких детально розглядає аспекти створення, обігу, зберігання та використання електронних документів [62].

Цей закон відіграє критичну роль у процесі цифровізації України, сприяючи інтеграції сучасних технологій у повсякденне життя та діяльність організацій. Він встановлює стандарти та процедури для електронного документообігу, гарантуючи юридичну силу електронних документів, що є ключовим для їх визнання та використання у правових, комерційних та особистих цілях.

Важливим для розвитку бібліотечної справи є розпорядження Кабінету Міністрів України Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», яка була прийнята від 23 березня 2016 року. Стратегія визначає пріоритети розвитку бібліотек до 2025 року, а також напрямки та завдання, які необхідно реалізувати для досягнення цих пріоритетів [75].

За цими пунктами реалізації стратегії, бібліотеки України повинні стати к 2025 року сучасними інноваційними закладами, які забезпечують доступ до інформації та знань, сприяють розвитку культури та освіти, а також служать центрами спілкування та взаємодії для різних груп населення.

Інструкції з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах, яка набула чинності 23 травня 2007 року, є важливим документом, який відіграє роль у функціонуванні бібліотек. Цей документ містить 6 розділів і 8

додатків, що детально описують процедури та стандарти обліку різноманітних документів, які зберігаються у бібліотечних фондах [65].

Інструкція регулює систематизований порядок обліку документів, що забезпечує ефективність та точність у зберіганні та управлінні бібліотечними колекціями. Це включає в себе процедури каталогізації, інвентаризації та збереження документів, що сприяє підвищенню доступності та зручності використання бібліотечних ресурсів. Документ також містить вказівки щодо ведення додатків, які включають форми та шаблони для облікових записів, що значно полегшує процес документації та сприяє стандартизації облікових процедур в усіх бібліотеках країни. Це допомагає забезпечувати однаковість та порівнянність облікових даних на національному рівні.

Документ Типові норми часу на основні процеси бібліотечної роботи, прийнятий 29 грудня 2008 року, є важливим інструментом управління для бібліотек різних рівнів, включаючи національні, державні та публічні бібліотеки. Цей документ містить 2 розділи і 19 таблиць, які детально визначають норми часу на різні види бібліотечних робіт. Ці норми відіграють ключову роль у плануванні роботи бібліотек, видачі завдань та визначенні штатної кількості працівників [84].

Основною метою цих норм є стандартизація процесів бібліотечної роботи, що допомагає в оптимізації ресурсів та покращенні ефективності діяльності бібліотек. Вони включають в себе рекомендації щодо часу, необхідного для виконання таких завдань, як каталогізація, систематизація, інвентаризація, видача та прийом книг, інформаційно-бібліографічне обслуговування, а також інші важливі процеси в бібліотечній справі.

Положення про Національний репозитарій академічних текстів, прийнятий 19 липня 2017 року, документ відіграє ключову роль у підтримці та розвитку наукової діяльності в Україні. Документ складається з 3 розділів, які визначають цілі, структуру та засади функціонування Національного репозитарію академічних текстів [57].

Основна мета Положення про Національний репозитарій полягає в тому, щоб сприяти розвитку освітньої та наукової діяльності шляхом забезпечення широкого доступу до академічних текстів. Це передбачає створення централізованої, систематизованої бази даних, яка містить велику кількість наукових, навчальних та методичних матеріалів. Така система значно полегшує пошук необхідних ресурсів для студентів, науковців та викладачів, сприяючи їхньому академічному розвитку та науковим дослідженням. Саме бібліотеки є інституціональними учасниками, що подають академічні тексти Національному репозитарію.

Типові правила користування бібліотеками в Україні прийняті від 05 травня 1999 року визначають загальні засади обслуговування користувачів бібліотек. Основна мета цих правил полягає у створенні зрозумілих та ефективних процедур користування бібліотеками та бібліотечними ресурсами. Документ працює у напрямку стандартизації бібліотечних процесів, сприяючи підвищенню якості обслуговування та забезпечують дотримання прав та інтересів як бібліотек, так і їх користувачів [67].

Прийнятий 31 жовтня 2017 року Порядок використання документів через обмінні бібліотечні фонди в Україні, який регулює процедури обміну та використання документів між бібліотеками різних форм власності, включаючи державні та комунальні установи. Цей Порядок встановлює чіткі механізми та принципи обміну документами, що сприяє розширенню доступу до різноманітних інформаційних ресурсів для користувачів бібліотек по всій країні [66].

Основна мета Порядку полягає в тому, щоб забезпечити систематичний та організований обмін документами між бібліотеками через окремий обмінний фонд. Це включає в себе книги, періодичні видання, наукові праці, а також інші види друкованих та інших матеріали. Порядок деталізує процедури передачі документів, умови їх використання. Цей Порядок не застосовується до документів високої цінності та рідкісних колекцій, які вже включені або планується включити до Державного реєстру національного культурного

спадку України, а також до унікальних документів, які належать до Національного архівного фонду України і зберігаються в бібліотеках.

Прийняті 06 лютого 2019 року Державні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні представляють собою важливий документ у розвитку бібліотечної системи країни. Документ, що складається з 3 розділів, встановлює ключові критерії та показники, які визначають мінімальний рівень доступності та якості публічних бібліотечних послуг для населення [64].

Ці нормативи визначають стандарти для мережі публічних бібліотек, забезпечуючи, що кожен громадянин має доступ до необхідних інформаційних ресурсів, незалежно від місця проживання чи соціального статусу.

Станом на сьогодні, за даними Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, в Україні 56 чинних державних стандартів України, які охоплюють важливі аспекти довідково-інформаційної, бібліотечної, видавничої справи та суміжних галузей. Також 67 національних стандартів України, через які впроваджено стандарти Міжнародної організації зі стандартизації. Ці стандарти є важливими регулятивними документами, що визначають критерії та норми для різноманітних процесів та діяльностей в цих сферах, забезпечуючи їхню якість, ефективність та доступність для користувачів [54].

Кожен з цих стандартів розроблено з метою уніфікації процедур, вдосконалення технологічних процесів та підвищення рівня послуг, що надаються. Вони включають в себе рекомендації та вимоги до організації та управління бібліотечними ресурсами, методи обробки та зберігання інформації, стандарти видавничої діяльності, також встановлюють правила для ефективного ведення довідково-інформаційної діяльності.

Бібліотечна справа в Україні регулюється комплексом законодавчих актів, які відображають різні аспекти діяльності бібліотек і пов'язаних з ними питань. Важливо наголосити на важливості нормативно-правового

забезпечення для формування, розвитку та регулювання відносин між бібліотеками, їх користувачами та представниками державної влади. Потужне нормативно-правове забезпечення бібліотечної справи сприяє ефективному задоволенню інформаційних потреб громадян, підвищенню рівня освітньої та культурної діяльності в Україні. Загалом, нормативно-правове забезпечення бібліотечної справи в Україні є достатнім для забезпечення діяльності бібліотек.

1.3. Документно-інформаційний масив публікацій з питань впровадження та використання новітніх технологій в бібліотечній справі в Україні

У рамках дослідження сучасних тенденцій використання новітніх технологій у бібліотечній справі в Україні було проведено огляд наукових публікацій, які висвітлюють цю тематику. Основною метою стало встановлення актуальних, дискусійних питань, які визначають процедуру та результати впровадження й використання новітніх технологій в бібліотечній справі.

Для цього були обрані три наукові журнали України, відомі своїм фокусом на бібліотекознавстві та інформаційних технологіях: «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Бібліотечний вісник» та «Вісник Книжкової палати». Ці видання мають високий авторитет в академічному співтоваристві та широке охоплення тем, що стосуються бібліотек і інформаційних систем. В рамках огляду було проаналізовано тематичні статті, опубліковані за період з 2019 по 2023 роки.

Крім того, були вивчені дисертації та монографії, які розкривають тему новітніх технологій в контексті сучасних бібліотек, а саме як інновації можуть трансформувати традиційні бібліотечні процеси, поліпшуючи доступність інформації та якість обслуговування користувачів.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук на тему «Бібліотеки України в цифровому медіапросторі: теоретико-методологічні засади розвитку», автором якої є Мар'їна О., висвітлює сучасний стан бібліотек України в контексті їх інтеграції в цифровий медіапростор [39].

Захист роботи відбувся 18 жовтня 2018 року в Харківській державній академії культури. Науковий консультант доктор наук із соціальних комунікацій, професор Давидова Ірина Олександрівна, Харківської державної академії культури, завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Автор ретельно досліджує актуальні тенденції, перспективи, проблеми, а також методи адаптації вітчизняних бібліотек до динамічно змінюваного цифрового середовища. Особлива увага приділяється аналізу організаційних, техніко-технологічних та функціональних аспектів адаптації, визначенню п'яти рівнів цифрової модернізації бібліотечних установ, а також формуванню системного підходу до реалізації контент-стратегії в цифровому медіапросторі. В рамках дисертації автор також проводить вебметричний аналіз сайтів національних бібліотек світу та України, акцентуючи увагу на основних напрямках інтеграції бібліотек в цифровий контент та оцінює потенціал краудсорсингу, соціальних та новітніх медіа для підвищення ефективності бібліотечно-інформаційної сфери. Ця наукова праця є важливим внеском у розуміння ролі бібліотек в цифровій ері України.

Коновал Л. здійснила дисертаційне дослідження на тему «Інформаційні потреби користувачів наукових бібліотек: стан і перспективи розвитку в умовах електронної комунікації». Ця робота була захищена 26 квітня 2019 року під керівництвом Тетяни Миколаївни Коваль, кандидата історичних наук на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [27].

У дослідженні йде фокус на теоретичних і практичних аспектах у застосуванні практичних елементів інформаційних та комунікаційних технологій для відповіді на потреби відвідувачів наукових бібліотек. Автор приділила особливу увагу досвіду Національної бібліотеки України імені В. І.

Вернадського, досліджуючи вплив суспільних факторів на формування інформаційних потреб, а також методи їх дослідження, моніторингу та оптимізації. Також автор звернула увагу на національні цифрові бібліотечні проекти, такі як «Україніка» та портал «Наука України: доступ до знань», та подала рекомендації щодо покращень бібліотечно-інформаційного обслуговування, з акцентом на сучасних веб-технологіях. Цією роботою було зроблено вагомий внесок у розуміння інформаційних потреб користувачів в епоху цифрових технологій.

Дисертаційне дослідження Желай О. на тему «Розвиток вітчизняного бібліотечного електронного сервісу», захист якої відбувся 28 травня 2019 року у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Захист дисертації відбувся на здобуття наукового ступеня доктора наук. Науковим консультантом виступив доктор історичних наук, професор Горовий Валерій Микитович, заступник гендиректора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з наукової роботи [19].

В рамках дослідження основна увага зосереджена на забезпеченні та розвитку тематичного доступу до електронних бібліотечних колекцій національного рівня за допомогою бібліотечної систематизації. Колекції є невід'ємною частиною електронних бібліотек і вимагають детального вивчення процесів та методик організації тематичного доступу. Особлива увага приділяється визначенню рівня наукової розробки у сфері організації бібліотечного електронного сервісу. Важливим аспектом є дослідження впливу процесу інформатизації на трансформацію інформаційної функції бібліотек, а також на розвиток електронних інформаційних технологій та новітніх форм комунікації, що виникають у зв'язку з розвитком соціальної структури суспільства. Проведено аналіз особливостей розвитку бібліотечного електронного сервісу у сучасних умовах, з урахуванням урізноманітнення запитів користувачів та відповіді на соціально-інформаційні виклики. В результаті цього дослідження були окреслені та обґрунтовані

перспективні напрями вітчизняної бібліотечної роботи в контексті постійного розвитку електронних інформаційних технологій.

Дисертацію на тему «Розвиток особи в процесі суспільної інформатизації і трансформації соціокомунікаційних функцій бібліотек» захистила автор Горова С., який відбувся 25 березня 2021 року у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук, науковий консультант доктор філософських наук, професор, академік НАН України Онищенко Олексій Семенович, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інститут архівознавства, головний науковий співробітник відділу історії академічної науки [10].

В цьому дослідженні зосереджується увага на проблематиці реалізації розвитку особи на фоні бібліотечних цифрових проєктів, спрямованих на оцифрування історико-культурної та наукової спадщини, а також на організацію бібліотечних цифрових технологічних комплексів. В рамках дисертації проводиться аналіз міжнародних та національних стандартів, нормативно-правових актів та інших документів, які були розроблені під час впровадження цифрових бібліотечних проєктів. Окрім того, автор детально обґрунтовує потребу в оптимальній організації технологічної інфраструктури цифрового комплексу наукової бібліотеки, заснованої на взаємозв'язаних модулях, до яких належать: створення цифрових копій, адміністрування та зберігання, опис і облік, обробка і управління, а також пошук і публікація.

«Цифрові колекції наукової бібліотеки: організація інформаційних ресурсів та мережевої комунікації» – це дисертація Лобузної І. на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Захист відбувся 12 березня 2018 року у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Науковим керівником був академік НАН України, доктор технічних наук, Широков Володимир Анатолійович, Український мовно-інформаційний фонд НАН України директор [32].

У дослідженні акцентується увага на ролі та особливостях бібліотечного електронного сервісу в процесі вдосконалення інформаційного

обслуговування суспільства, з орієнтацією на різні категорії користувачів бібліотек. Розглядаються теоретичні та практичні аспекти функціонування такого сервісу, включаючи його форми, методика, технології, продукти, а також способи використання електронних інформаційних ресурсів. Крім того, автор вказує на наукову новизну, теоретичну та практичну цінність результатів своєї роботи.

Аналізуючи монографії, які були написані у період з 2016 по 2020 роки, можна зробити висновок, що цифрова еволюція глибоко впливає на сучасний стан і перспективи розвитку бібліотечної сфери.

В монографії Бондаренко В. «Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи» акцентується на важливості адаптації бібліотек до інноваційних інтернет-технологій, що відкриває нові горизонти для бібліотечного обслуговування [1]. Лобузін І. підкреслює у своїй роботі «Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекції» значення технологічних рішень у цифрових бібліотечних проектах та методи управління життєвим циклом цифрових колекцій [33]. Копанєва В. у своїй монографії «Бібліотека в середовищі цифрової науки: системно-інтеграційна взаємодія» розглядає бібліотеку як ключовий елемент у середовищі цифрової науки, зосереджуючись на взаємодії між різними компонентами наукової інфраструктури [28].

Таким чином, усі ці дослідження підтверджують тенденцію до зростаючої інтеграції цифрових технологій у бібліотечну сферу, вказуючи на необхідність еволюції традиційних підходів до управління бібліотечними ресурсами та обслуговування користувачів у відповідь на сучасні цифрові виклики.

Наукові журнали України займають значну роль у дослідженнях на тему новітніх технологій у бібліотечній справі. Це можна побачити за рахунок кількості статей на цю тему у період з 2019 по 2023 роки.

Науковий журнал «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» є провідним виданням в Україні, яке глибоко та комплексно

освітлює сучасні тенденції та важливі теми в сферах бібліотекознавства, документознавства та інформології. Заснований у 2004 році, цей журнал зарекомендував себе як цінне та авторитетне джерело знань для фахівців та науковців. Виходить чотири рази на рік – у березні, червні, вересні та грудні. Кожен випуск журналу пропонує глибокий аналіз та обговорення останніх досліджень, методологічних інновацій та практичних. Журнал займає важливе місце на науковій арені, надаючи можливість для обміну думками, досвідом та ідеями серед провідних експертів. Видання категорії Б. Головним редактором журналу є Добровольська В.В., доктор наук із соціальних комунікацій [73].

За період з 2019 по 2023 роки в журналі було опубліковано 14 статей пов'язаних з тематикою новітніх технологій в бібліотечній справі. Розподіл статей по рокам виглядає таким чином: 2019 – 1 стаття; 2020 – 2 статті; 2021 – 6 статей; 2022 – 3 статті; 2023 – 2 статті.

Авторами статей виступили Бутко Л. В., Василенко Д. П., Саранча В. І. [3], Веремчук О. В., Трачук Л. Ф. [4], Вовк Н. С., Жаворонко С. В. [7], Денбновецький С. О. [12], Добровольська В. В. [17], Жалко Т. Й., Ляшук Н. В. [18], Івашкевич О. В. [23], Кузьменко О. І. [30], Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузін І. В. [34], Маранчак М. М. [40], Матвієнко О. В. [41], Ржеуський А. В. [77][78] та Терентьев С. О. [83]

Статті з журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» колективно зосереджуються на цифровій трансформації в бібліотечній сфері, особливо в українському контексті. Вони охоплюють широкий спектр тем, включаючи розвиток і впровадження цифрових технологій у бібліотеках, еволюцію онлайн-каталогів та стратегії позиціонування бібліотек у цифровому світі.

Важливим аспектом є вивчення впливу цифрових технологій на управління бібліотеками, включаючи переосмислення їх ролі та функцій в сучасному цифровому суспільстві. Ці статті також розглядають питання

створення та управління електронними ресурсами, особливо у контексті наукових досліджень і навчання.

Особлива увага приділяється ролі бібліотек у часи глобальних змін, як от пандемія COVID-19. У статті Маранчак М. розглядає взаємодію бібліотек з користувачами під час світової пандемії, вказуючи на змінені підходи та методи комунікації [40]. Саме період пандемії став своєрідним каталізатором цифрового прогресу бібліотек, та не тільки. Також, Івашкевич О. акцентує увагу на необхідності цифрової трансформації бібліотек, особливо в тодішніх умовах пандемії. Як відгук на сучасні виклики, бібліотеки стають не просто місцем зберігання інформації, але й технологічними та інтелектуальними центрами, що підтримують навчання та інновації [22, с.50].

Денбновецький С. вказує на стратегічну перспективу цифрової трансформації. В його розумінні, глобалізація вимагає від бібліотек нових форм взаємодії з користувачами, особливо в плані цифрової грамотності та доступу до глобальних інформаційних ресурсів. Тому бібліотеки є ідеальними просторами, де суспільство може задовольнити свої потреби в цифровій освіті та отримати доступ до широкого спектру інформаційних ресурсів. Здобування цифрових навичок є важливим аспектом сучасного життя, і бібліотеки відіграють ключову роль у наданні можливостей для безкоштовного освоєння цих навичок кожному. [12, с. 26].

Цифрова активність бібліотек стає вирішальним чинником їх репутації та привабливості серед користувачів, та їх здатності адаптуватися до змінюваних потреб користувачів, особливо через дистанційні та віртуальні послуги. В цілому, ці статті відображають глибоке дослідження ролі бібліотек в сучасному цифровому і соціокультурному контексті, з акцентом на інновації, розвиток послуг та стратегічне планування в бібліотечній сфері.

Журнал «Бібліотечний вісник», був заснований у 1993 році, є одним з найстаріших та найавторитетніших наукових видань в Україні, який зосереджується на питаннях бібліотечної справи. Це періодичне фахове видання, виходить чотири рази на рік, відоме своїм глибоким і всебічним

висвітленням актуальних проблем у сферах бібліотечно-інформаційної діяльності, бібліографознавства, книгознавства, а також соціальних комунікацій у контексті бібліотечної справи. Журнал зарекомендував себе як важливий майданчик для обговорення інноваційних методів роботи, нових досліджень та розвитку теоретичних і практичних аспектів у галузі. Завдяки високому рівню своїх публікацій та значному внеску у розвиток бібліотечної науки, «Бібліотечний вісник» вважається виданням категорії Б, що підтверджує його значимість та авторитет у науковій спільноті [61].

За період з 2019 по 2023 роки в журналі було опубліковано 9 статей пов'язаних з тематикою новітніх технологій в бібліотечній справі. Розподіл статей по рокам виглядає таким чином: 2019 – 1 стаття; 2020 – 2 статті; 2021 – 4 статті; 2022 – 1 стаття; 2023 – 1 стаття.

Авторами статей виступили Бондаренко В., Гранчак Т. [2], Коваль Т., Смоляр І., Туровська Л. [24] [25], Лобузін К., Галицька С. [35], Лощинська Н. [37], Мельник-Хоха Г., Мудроха В. [43], Онищенко О. [51][52][53].

Відібрані статті у «Бібліотечному віснику» відображають дослідження та аналіз сучасних тенденцій у бібліотечній сфері, особливо зосереджуючись на цифровізації та інноваціях. Вони охоплюють широкий спектр тем, пов'язаних з адаптацією традиційних бібліотек до нових технологій і змінюваних потреб користувачів. Основні аспекти включають розвиток мобільних бібліотечних сервісів, організацію електронних та віртуальних виставок, ефективність пошукових систем в електронних каталогах, розвиток україномовних е-ресурсів, та модернізацію інфраструктури наукових бібліотек. Також наголошується на важливості інформаційної грамотності та стратегічного планування у відповіді на виклики цифрової ери. Ці статті підкреслюють необхідність інноваційного підходу в бібліотечному менеджменті та послугах, вказуючи на зростаючу роль технологій у формуванні майбутнього бібліотек.

Стаття Бондаренко В. та Гранчак Т. «Бібліотечний мобільний сервіс як основа функціонування бібліотеки 4.0» висвітлює важливість інтеграції

новітніх технологій у повсякденну діяльність бібліотек. Це особливо актуально, коли доступ до інформації та знань вже не обмежується фізичними просторами, а стає глобальним, вимагаючи від бібліотек пристосування до мобільних та інтерактивних форматів обслуговування. Автори наголошують на потребі розвитку мобільних сервісів, що сприяють доступності та інклюзивності в освітньому та культурному контексті [2, с. 17].

Також важливими є статті на тематику віртуальної бібліотечної виставкової діяльності. Коваль Т., Смоляр І., Туровська Л. у статті «Організація електронних книжкових виставок як засіб дистанційного бібліотечного обслуговування» зосереджують увагу на нестандартних методах просування літератури та знань через електронні книжкові виставки. Цей метод не тільки розширює географію доступу до ресурсів, але й стимулює культурний діалог між різними соціальними групами. Інноваційність такого підходу полягає в максимальному використанні цифрових технологій для збереження та популяризації культурної спадщини в сучасному суспільстві [24, с. 23]. Також в окремій статті Коваль Т. та Туровська Л. «Віртуальна бібліотечна виставкова діяльність у системі наукових комунікацій» розкривають роль саме наукових електронних виставок у бібліотеках. Автори вважають, що ці виставки можуть служити як інструмент наукових комунікацій, що сприяє інноваційному розвитку бібліотек [25, с. 54].

Журнал «Вісник Книжкової палати», заснований у 1996 році Книжковою палатою України, представляє собою виняткове видання, щомісяця висвітлює широкий спектр питань, пов'язаних з видавничою справою, розповсюдженням книг та їх значенням у суспільному житті. Журнал особливо зосереджується на правових аспектах книговидавання, проводить глибокий аналіз українського ринку видавничої продукції та відстежує ключові тенденції його розвитку [63].

Унікальність «Вісника Книжкової палати» полягає у всебічному покритті тем, пов'язаних з книгознавством, бібліотекознавством та бібліографознавством. Журнал регулярно публікує матеріали з питань

видавничої діяльності, включаючи нормативно-правове забезпечення книговидання і книгорозповсюдження, а також представляє аналітично-статистичні огляди нових видань в Україні. Важливою складовою журналу є проблемні статті, які аналізують розвиток засобів масової інформації, книжкової та бібліотечної справи, а також рецензії та огляди новинок видавничої продукції і історичні розвідки. Це робить журнал незамінним ресурсом для фахівців у сфері книговидання та всіх, хто цікавиться розвитком книжкової культури в Україні.

За період з 2019 по 2023 роки в журналі було опубліковано 8 статей пов'язаних з тематикою новітніх технологій в бібліотечній справі. Розподіл статей по рокам виглядає таким чином: 2019 – не було статей; 2020 – 3 статті; 2021 – не було статей; 2022 – 2 статті; 2023 – 3 статті.

Відібрані статті авторства таких дослідників як Гуменчук А. [11], Колоскова Г., Кобелев О. [26], Лоцинська Н. [36], Павленко Т. [55], Сенченко М., Костенко Л., Копанєва В. [79], Сенченко Н. [80], Солоіденко Г. [81] та Чумак Є. [92].

Ці статті у «Віснику Книжкової палати» загалом розкривають широкий спектр аспектів, пов'язаних із цифровізацією бібліотечного сектору, підкреслюючи перехід від традиційних методів до сучасних цифрових практик. Вони охоплюють важливі теми, такі як розвиток цифрових компетенцій бібліотекарів, необхідність адаптації бібліотек до зростаючого цифрового інформаційного простору, використання онлайн ресурсів для розширення доступу до знань та інформації, та роль електронних бібліотек та віртуальних виставок у сучасному інформаційному середовищі.

Загальна тенденція цих статей відображає важливість інтеграції новітніх технологій у бібліотечну практику, а також акцентує на необхідності підвищення рівня інформаційної грамотності та обізнаності користувачів. В статтях наголошуються на тому, що цифрова трансформація в бібліотечній сфері є ключовим фактором для відповіді на сучасні виклики та потреби

користувачів, тим самим відкриваючи нові можливості для доступу до знань та інформації.

У своїй роботі «Система цифрових компетентностей Бібліотекаря 4.0», Гуменчук А. піднімає важливе питання професійної підготовки бібліотекарів у контексті сучасних викликів. Автор звертає увагу на необхідність розвитку цифрових компетентностей, виходячи з ролі бібліотеки як соціокультурного інституту. Акцентується, що сучасні бібліотекарі повинні не тільки глибоко розуміти новітні технології, але й бути відкритими до інновацій та ефективно виконувати роль посередників між традиційною культурою та цифровими медіа-форматами. Це підкреслює значення цифрової адаптації бібліотекарів у сучасному інформаційному суспільстві [11, с. 23].

Стаття Чумака Є. освітлює ключову роль електронних бібліотек у формуванні національного інформаційного простору України. В контексті цифрової ери, електронні бібліотеки набувають стратегічного значення для збереження національної культурної ідентичності та розвитку наукового співробітництва. Автор детально аналізує сучасний стан та майбутні перспективи електронних бібліотек, вказуючи на їхню важливість у процесі цифрової трансформації країни. Висвітлює, як електронні бібліотеки можуть сприяти доступу до знань та інформації, зміцнюючи інформаційний потенціал України [91, с. 16].

Тема новітніх технологій у бібліотечній справі є предметом детального вивчення та аналізу в академічному світі. Це відображається у значній кількості дисертацій, монографій та наукових статей, опублікованих у різноманітних наукових журналах. Дослідження в цій сфері зосереджуються на вивченні того, як сучасні технології можуть трансформувати бібліотечну діяльність, поліпшувати управління ресурсами та забезпечувати кращий доступ до інформації для користувачів.

Висновок до розділу 1

У сучасному науковому дискурсі, бібліотечна справа в Україні демонструє значний прогрес, підтриманий ефективним законодавством, яке враховує як традиційні, так і сучасні аспекти бібліотечної діяльності. Особлива увага приділяється інтеграції цифрових технологій, що є відповіддю на зростаючі потреби інформаційного суспільства.

Законодавча база України активно адаптується до нових викликів, регулюючи такі аспекти, як цифрові права, доступ до інформації та збереження документів у електронному форматі. Це створює умови для розвитку бібліотек як сучасних інформаційних центрів, здатних задовольнити різноманітні запити користувачів.

Науковці у галузі бібліотечної справи активно досліджують потенціал цифрових технологій. Їхні дослідження та публікації відображають тенденції і можливості, які відкриваються перед бібліотеками в епоху цифровізації. Особлива увага приділяється таким напрямкам, як віртуальні виставки, онлайн-доступ до ресурсів та інтеграція інших не менш важливих для бібліотечної справи технологій.

Ці дослідження підкреслюють необхідність постійного оновлення навчальних програм для фахівців бібліотечної справи, а також важливість створення нових партнерських відносин між бібліотеками, технологічними компаніями та освітніми інституціями. У підсумку, це сприяє розвитку бібліотечної справи в Україні, роблячи її більш відповідною до потреб сучасного суспільства.

РОЗДІЛ 2. НОВАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

2.1 Новітні технології у бібліотечній справі

Задля адекватної відповіді на виклики сучасного інформаційного суспільства, бібліотеки України активно інтегрують новітні технології в свою діяльність. Цей процес є частиною глобального руху до цифровізації, але в українському контексті він має свої особливості, пов'язані з історичними, культурними та соціально-економічними чинниками.

Враховуючи ці особливості, бібліотеки в Україні не лише просто переносять існуючі фонди в цифровий формат, а й розробляють нові онлайн сервіси та платформи, які можуть задовольнити зростаючі потреби користувачів. Це включає створення електронних каталогів, цифрових архівів, віртуальних виставок, а також надання доступу до широкого спектру електронних ресурсів, таких як е-книги, наукові статті та документальні бази даних [53, с. 4].

Приклади таких сервісів:

- електронні каталоги дозволяють користувачам швидко та легко знаходити потрібну інформацію в фондах бібліотеки.

- цифрові архіви зберігають та надають доступ до історичних документів, фотографій, аудіозаписів та інших матеріалів. Також доступ до електронних ресурсів, таких як е-книги, наукові статті та документальні бази даних, розширює можливості бібліотек у наданні інформації та знань користувачам.

- віртуальні виставки дозволяють користувачам дізнатися про різні культурні та історичні теми.

Розробка та впровадження таких сервісів сприяє виконанню бібліотеками їхніх основних функцій, таких як збереження та надання доступу до інформації, а також сприяння навчанню та розвитку.

Проте, впровадження цифрових технологій в бібліотечну справу України також стикається з певними викликами. Одним з них є необхідність забезпечення належного рівня цифрової грамотності серед працівників бібліотек. Тому багато установ вдаються до проведення спеціалізованих навчань та семінарів, які допомагають підвищити компетентність персоналу в області інформаційних технологій.

Інший аспект – це захист авторських прав у цифровому середовищі. Українські бібліотеки активно працюють над тим, щоби всі цифрові копії були створені та використані згідно з законодавством, в тому числі шляхом введення ліцензійних угод для доступу до електронних ресурсів.

Незважаючи на ці виклики, цифрові ініціативи у бібліотечній сфері сприяють розвитку освіти та культури, відкриваючи нові горизонти для досліджень і навчання. Бібліотеки стають центрами спільноти, де кожен може скористатися доступом до світових знань, а також знайти підтримку у власних освітніх або наукових пошуках. Особливу увагу у бібліотечному середовищі приділяється також впровадженню інтерактивних технологій, таких як розширена та віртуальна реальність, що надає зовсім новий рівень залучення користувачів [25, с. 56].

Впровадження електронних каталогів у бібліотечній справі України стало вагомим кроком на шляху до інтеграції сучасних інформаційних технологій у сферу обробки, зберігання та пошуку бібліотечних ресурсів. Актуалізація цифрових засобів у бібліотечній практиці має ряд переваг, які корелюють із світовими тенденціями розвитку інформаційного суспільства та відповідають потребам вітчизняної наукової та освітньої громадськості.

Передусім, електронні каталоги забезпечують оптимізацію пошукових процесів. Системи електронного каталогізування дозволяють використовувати багатовимірні параметри для розширеного та гнучкого пошуку, включаючи тематичні рубрики, авторів, назви видань, ключові слова, що істотно підвищує ефективність інформаційного пошуку.

Застосування електронних каталогів також сприяє інклюзивності та доступності бібліотечних ресурсів. Завдяки онлайн-доступу до електронних каталогів з будь-якої точки з підключенням до Інтернету можливості користування бібліотечними фондами не обмежуються фізичною присутністю у бібліотеці. Це особливо значимо для осіб з обмеженими можливостями або тих, хто проживає у віддалених регіонах.

Електронні каталоги в Україні сьогодні є яскравим прикладом прогресивного розвитку бібліотечних послуг. Завдяки їм, доступ до знань та інформації стає значно швидшим та зручнішим. В багатьох українських бібліотеках, від національних до міських і навіть університетських, електронні каталоги вже стали невід'ємною частиною інформаційного простору. Вони дозволяють користувачам з будь-якої точки з інтернет-доступом переглядати наявні колекції, шукати потрібні видання, замовляти книги та отримувати повні тексти документів. Цифрова трансформація бібліотек також сприяє інтеграції України в світовий освітній та науковий простір, забезпечуючи вільний доступ до вітчизняних наукових робіт та літератури, що підтримує культурний розвиток та підвищує освітній потенціал країни [92, с. 18].

Перспективи розвитку електронних каталогів у бібліотеках України включають розширення бази даних, інтеграцію з іншими електронними ресурсами та розвиток функціоналу віртуальної довідки.

Інтеграція з іншими електронними ресурсами та базами даних є ще однією перевагою, яка дозволяє створювати комплексні інформаційні системи, що об'єднують різні типи документів та формати, забезпечуючи їх синергію. Така комплексна система сприяє глибшій інтеграції бібліотечних сервісів у наукову та освітню інфраструктуру країни.

Оцифрування книжкових фондів та їх впровадження у загальний доступ відкриває нові горизонти для бібліотечної справи. Процес оцифрування книг та їх подальша інтеграція в електронні бібліотечні системи істотно сприяє консервації та збереженню культурної спадщини. Видання, зокрема стародруки та рідкісні книги, які є вразливими до фізичного зношування, через

оцифрування можуть бути збережені без ризику втрати, забезпечуючи доступ до них майбутнім поколінням.

Наявність оцифрованих книг у відкритому доступі розширює можливості отримання знань, дозволяючи користувачам з різних куточків світу одночасно користуватися інформацією, що сприяє рівноправності в освітній та науковій сферах.

Залучення оцифрованих книг до наукового обігу підвищує ефективність дослідницької діяльності. Цифрові копії легко інтегрувати в бібліотечні каталоги, що надає широкі можливості для швидкого пошуку необхідної інформації через розширені пошукові системи та метадані.

Прикладом вдалої реалізації оцифрування книжкових фондів є Відкрита електронна бібліотека (далі – ВЕБ), ініційована Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого, є інноваційним проектом, спрямованим на створення цифрового репозитарію на рис. 2.1. Цей проект передбачає систематизацію електронних ресурсів з метою їх збереження, пошуку та доступу, використовуючи стандартизовані інструменти навігації та пошуку [5].

Рис. 2.1 Відкрита електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.

Концепція ВЕБ визначає стратегічні напрямки розвитку та організації цифрової бібліотеки, включаючи критерії відбору документів та технологічні аспекти. Проект відповідає на потреби освіти, культури, науки та інформації, забезпечуючи доступ до широкого спектру електронних ресурсів.

Операційні цілі ВЕБ включають створення цифрових копій документів, забезпечення доступу до них через Інтернет та можливість одночасного доступу до одного документу багатьма користувачами.

Структура ВЕБ охоплює фонд бібліотеки, інформаційно-лінгвістичну підтримку, довідково-пошуковий апарат та апаратно-програмний комплекс. Колекція ВЕБ класифікується за УДК і відбирається на основі наукової, соціальної та культурної значущості.

Також цифрові бібліотеки «Україніка» (рис. 2.2) та «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини» (рис. 2.3) має Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [85][90].

Рис. 2.2 Електронна бібліотека «Україніка»

Електронна бібліотека «Україніка» є комплексним національним інформаційним проектом, який об'єднує архівні, рукописні та друковані джерела, пов'язані з Україною, її історією, культурою та народом.

Цей проект ініційовано Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського з метою створення інтегрованого ресурсу, який би забезпечував збереження та доступність української документальної спадщини у цифровій формі.

«Україніка» включає в себе зведений бібліографічний та електронний ресурс, що містить науково-довідкові, бібліографічні та текстові матеріали. Основна мета ресурсу полягає в акумуляції творів про український народ і країну, забезпечуючи доступ до інформації різними мовами, що відіграє ключову роль в освітніх, наукових і культурних процесах. У процесі

структуризації ресурсів цифрової бібліотеки ключовим є здійснення уніфікованої системи упорядкування знань, яка базується на науково-орієнтованому довідково-пошуковому інструментарії. Визначальні концепції заданої сфери знань супроводжуються візуальними зображеннями та довідково-енциклопедичним контентом, що забезпечує можливість присвоєння кожному інформаційному ресурсу специфічних тематичних, географічних, хронологічних та інтелектуальних характеристик. Ця система зумовлює створення оптимальних умов для науковців щодо ефективного відбору джерел наукових даних.

«Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини» – це електронна колекція оцифрованих документів з історико-культурних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Бібліотека пропонує електронні колекції у новому форматі, який задовольняє розвиваючі потреби користувачів.

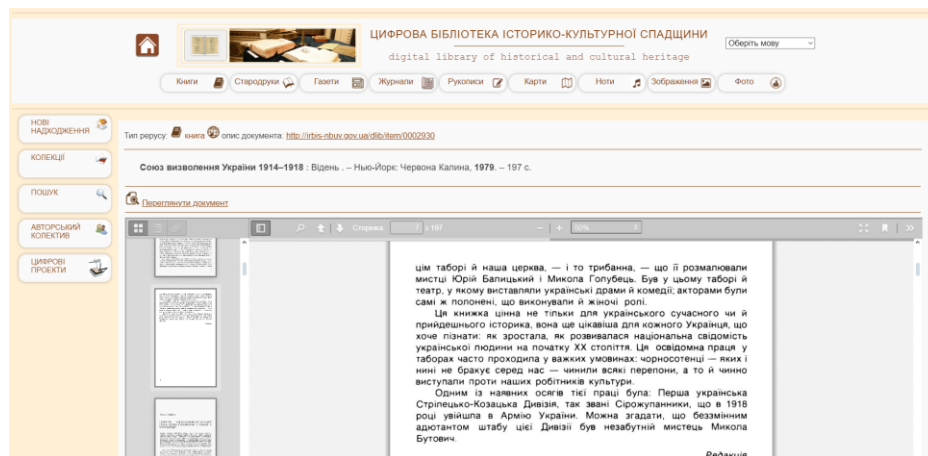

Рис. 2.3 «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Відділ інформаційно-комунікаційних технологій НБУВ також активно представляє нові надходження до Цифрової бібліотеки, підкреслюючи їх зобов'язання постійно розширювати свої колекції та оновлювати їх новими працями або оцифрованими історичними документами.

Ця бібліотека служить як відкрите джерело первинних ресурсів, роблячи її цінним ресурсом для дослідників, істориків та широкої громадськості,

зацікавленої в історії та культурі України. Її цифровий характер забезпечує збереження та доступність цих важливих культурних ресурсів по всьому світу.

Також серед українських бібліотек є приклади застосування віртуальної реальності. Віртуальну екскурсію Національною науковою медичною бібліотекою України можна відвідати через її сайт, там є окремий розділ з повноцінним панорамним оглядом бібліотеки (рис. 2.4) [6].

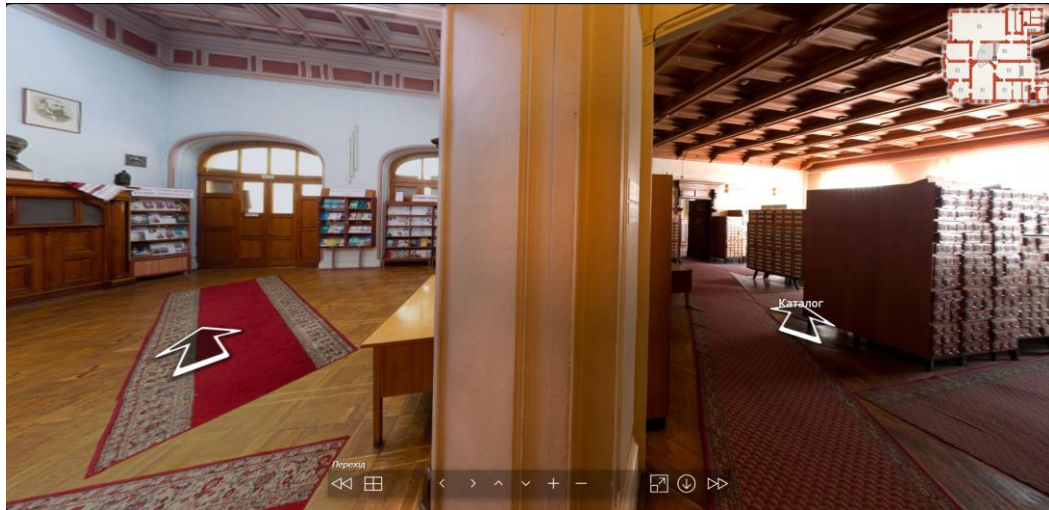

Рис. 2.4 Віртуальна оглядова екскурсія Національною науковою медичною бібліотекою України.

Користувачі мають змогу прогулятися між полицями, відвідати читальні зали, тематичну польську бібліотеку, відділ нових надходжень, виставковий залу, каталог та інше.

Віртуальна оглядова екскурсія бібліотекою відкриває нові горизонти доступності та інтерактивності в освоєнні культурного простору. Вона надає унікальну можливість відвідати цей осередок знань без обмежень, пов'язаних з фізичною присутністю. Також хотілося би відмітити про важливість додавання інтерактивності для такого роду екскурсій.

Окрім того, що користувачі можуть вільно переміщатися віртуальними залами, можна було б додати інтерактивні посилання для ознайомлення з книжковими фондами, раритетними виданнями та іншими матеріалами, які можуть бути представлені в цифровому форматі. Екскурсія також може включати такі інтерактивні елементи, як відеопрезентації, аудіогіди та навіть онлайн-консультації з працівниками бібліотек. Це не просто розширює доступ

до ресурсів бібліотеки для осіб з обмеженими можливостями, але й пропонує новий, динамічний спосіб навчання та дослідження для студентів, дослідників та поціновувачів книг по всьому світу.

Також варто зазначити, що Національна наукова медична бібліотека України має свій власний цифровий архів. В архіві містяться повні цифрові копії наукових видань на медичну тематику рис. 2.5 [72].

Рис. 2.5 Цифровий архів Національної наукової медичної бібліотеки України.

Кожен охочий має змогу безоплатно та вільно отримати доступ до наукових робіт у цифровому архіві Національна наукова медична бібліотека України, використовуючи їх для освітніх та дослідницьких цілей, що включає читання, копіювання, та завантаження документів, а також посилання на них в інших роботах. Такий доступ сприяє відкритому обміну знаннями та науковому співробітництву. Автори, які публікують свої твори в архіві, не лише забезпечують їх широку доступність та видимість у всесвітній мережі, а й зберігають повноту авторських прав, що гарантує визнання їхнього інтелектуального вкладу [91].

Використання віртуальних екскурсій і цифрових архівів у бібліотеках значно розширює доступність і зручність для користувачів. Це дозволяє людям з усього світу ознайомлюватися з книжковими фондами, історичними документами та унікальними колекціями без необхідності фізичного відвідування. Цифрові архіви надають швидкий і простий доступ до рідкісних

та цінних матеріалів, що важливо для дослідників. Водночас, віртуальні екскурсії забезпечують інтерактивний досвід, підвищуючи інтерес і освітні можливості користувачів бібліотек. Такий підхід не тільки сприяє розвитку освітніх і культурних ініціатив, але й забезпечує збереження і популяризацію культурної спадщини на глобальному рівні. Таким чином, цифровізація бібліотечних ресурсів відіграє ключову роль у збереженні культурної спадщини та забезпеченні її доступності для майбутніх поколінь.

2.2 Інтернет представництва українських бібліотек загальнодержавного значення

У світлі цифрового прогресу, роль бібліотечної справи значно трансформується, відіграючи ключову роль у доступі до знань та інформації. Особливо це стосується бібліотек загальнодержавного значення в Україні, які, окрім зберігання та надання традиційних паперових ресурсів, поступово розширюють свою діяльність в цифрову сферу. В цьому контексті, веб-сайти таких бібліотек не лише відображають їх інтернет-присутність, а й стають важливим інструментом у забезпеченні доступу до цифрових ресурсів, інтерактивному залученню користувачів та розповсюдженні знань.

Перш за все, веб-сайти українських бібліотек загальнодержавного значення виконують важливу інформаційну функцію. Вони забезпечують доступ до електронних каталогів, баз даних, цифрових колекцій, а також надають інформацію про послуги бібліотеки, її заходи та інновації. Це дозволяє користувачам ефективно планувати свій час і використовувати ресурси бібліотеки незалежно від їх географічного розташування [87].

Крім того, важливою є роль веб-сайтів у розповсюдженні знань та культурної спадщини. Через цифрові колекції, віртуальні виставки та онлайн-ресурси, бібліотеки можуть ділитися унікальними документами та рідкісними виданнями, зробивши їх доступними широкій публіці.

Аналіз інтернет представництв українських бібліотек загальнодержавного значення проведено за такими критеріями:

- зміст та наповнення сайту корисною інформацією для читачів (розділ з основною інформацією, історію та структуру бібліотеки);
- інтеграція з соціальними мережами (посилання на соціальні мережі);
- актуальність та оновлення (чи регулярно оновлюється інформація на сайті, включаючи нові видання, ресурси та актуальні дані?);
- наявність електронного каталогу;
- наявність цифрової бібліотеки (чи можна отримати доступ до електронних книг, журналів, статей та інших джерел через сайт бібліотеки?);
- інформація про номенклатуру бібліотечних послуг.

Візуалізація цього аналізу представлена у додатку А.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського є найбільшою та однією з найважливіших наукових бібліотек України. Заснована в 1918 році, вона є центром української культури, науки та освіти. Бібліотека має величезну колекцію документів, включаючи книги, журнали та інші видання, які відображають різноманітні аспекти української та світової історії, культури та науки [45].

Рис. 2.6 Головна сторінка сайту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

На сайті є розділ з посиланням на основну сторінку бібліотеки у соціальній мережі Facebook, а також посилання на сторінки деяких підрозділів. Присутній розділ з відомостями про бібліотеку, а саме інформація

про її історію та структуру. При відвідуванні сайту на головній сторінці є актуальні новини, події та розділ з новими надходженнями. Сайт містить розділ з електронними каталогами під назвою «Науковий пошук» та «Цифрова платформа ResearchUA». Бібліотека має дві цифрові бібліотеки:

- тематична Електронна бібліотека «Україніка»;
- цифрова бібліотека історико-культурної спадщини.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського пропонує широкий спектр послуг, включаючи пошук інформації через довідково-пошуковий апарат, доступ до великих колекцій книг і документів у читальних залах, використання електронних повнотекстових ресурсів для досліджень та навчання, доступ до Інтернету та Wi-Fi, професійну довідково-консультативну допомогу, підтримку у складанні бібліографій та дослідженнях.

Сайт інформаційно насичений, але при цьому структурований, що дозволяє користувачам легко знаходити необхідну інформацію. Загальний вигляд веб-сайту свідчить про його академічну спрямованість та професійний характер.

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого відіграє ключову роль в науковому та культурному житті країни. Заснована у 1866 році, вона стала джерелом знань та натхнення, спеціалізуючись на зібранні, збереженні та наданні доступу до української літературної спадщини та наукових досліджень. Її фонди містять велику кількість друкованих книг і фотографій, які є вітринами української історії, мови та культури [44].

Сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого має навігаційне меню, де міститься розділ з основною інформацією, історію та структурою бібліотеки. Присутнє пряме посилання лише на facebook сторінку бібліотеки. На головній сторінці сайту користувачів зустрічає розділ з новинами та актуальними оголошеннями. Інформацію про наявність у бібліотеці необхідного документа користувачі можуть отримати в електронних каталогах і картотеках онлайн.

Рис. 2.7 Головна сторінка сайту Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.

Користувачі мають можливість дізнатися про доступність потрібного документа в бібліотеці, використовуючи онлайн електронні каталоги та картотеки, які присутні на сайті. Бібліотека має на сайті посилання на свої електронні бібліотеки, такі як:

- електронна бібліотека «Культура України»;
- відкрита електронна бібліотека.

Відвідувачі мають можливість безкоштовно використовувати інформацію про склад бібліотечних фондів, отримувати консультаційну допомогу у виборі інформаційних джерел, а також тимчасово користуватися документами із фондів бібліотеки. Існує можливість замовлення документів через міжбібліотечний абонемент.

Загалом веб-сайт є досить інформативним і відносно простим у використанні, з чіткою структурою і добре відокремленими секціями, які сприяють зручній навігації.

Національна бібліотека України для дітей є унікальною освітньою інституцією, призначеною спеціально для задоволення інформаційних та освітніх потреб молодшого покоління. Заснована у 1967 році з метою стимулювання інтересу до читання та навчання серед дітей, бібліотека пропонує широкий спектр літератури, від класичних творів до сучасних навчальних матеріалів. Окрім книг, в бібліотеці можна знайти ігри, аудіо та відеоматеріали, які сприяють розважливому та інтерактивному навчанню [9].

Рис. 2.8 Головна сторінка сайту Національної бібліотеки України для дітей.

Сайт Національної бібліотеки України для дітей має розділ з загальною інформацією про бібліотеку де міститься інформація про історію та структуру бібліотеки. Присутні посилання на соціальні мережі Facebook, Instagram та YouTube. Новини та події регулярно оновлюються. Бази даних електронного каталогу оновлюються щомісячно. Бібліотека має великий функціонуючий електронний каталог. Цифрова бібліотека працює та доступна всім охочим читачам. Національна бібліотека України для дітей надає різноманітні послуги, що включають віртуальну бібліографічну довідку, організацію екскурсій, читацькі об'єднання, а також психологічні послуги.

З точки зору користувача веб-сайт здається добре організованим, з легким для орієнтації інтерфейсом та візуально привабливим.

Національна історична бібліотека України є однією з провідних спеціалізованих бібліотек країни, що займається збереженням історичної пам'яті нації. Заснована у XX столітті, вона представляє собою важливий науковий та культурний ресурс, що сприяє вивченню та розумінню минулого України [46].

Національна історична бібліотека України має розділ з основною інформацією та історією, але не має інформації про її структуру. На сайті є посилання на соціальні мережі Facebook, Instagram, Twitter та YouTube. Новини та події актуальні. Бібліотека має у розпорядженні електронний

каталог та імідж-каталоги. Електронна бібліотека функціонує під назвою «Історична спадщина України».

Рис. 2.9 Головна сторінка сайту Національної історичної бібліотеки України.

Бібліотека надає стандарті послуги такі, як допомога з бібліографією, визначення УДК та інше.

Стиль веб-сайту демонструє зосередженість на історичному та освітньому контенті, пропонуючи відвідувачам інтуїтивно зрозумілу навігацію та легкий доступ до ресурсів. Сайт виглядає як зручний інструмент для дослідників, студентів та всіх, хто цікавиться історією.

Національна наукова медична бібліотека України є ресурсом для медичної спільноти країни та займає визначне місце серед спеціалізованих бібліотек. Заснована у 1930 році, бібліотека служить важливим центром для медичних дослідників, практикуючих лікарів, викладачів та студентів, надаючи доступ до широкого спектра літератури, журналів, електронних баз даних та інших наукових ресурсів у галузі медицини та охорони здоров'я [47].

Веб-сайт Національної наукової медичної бібліотеки України є інформативним ресурсом, який активно підтримується та оновлюється. Присутня інформація про історію та структуру. На головній сторінці відвідувачі можуть знайти новини, нові надходження та актуальні події у сфері медицини та наукових досліджень. Бібліотека активно використовує соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, та YouTube, де регулярно публікується інформація про останні заходи та інновації.

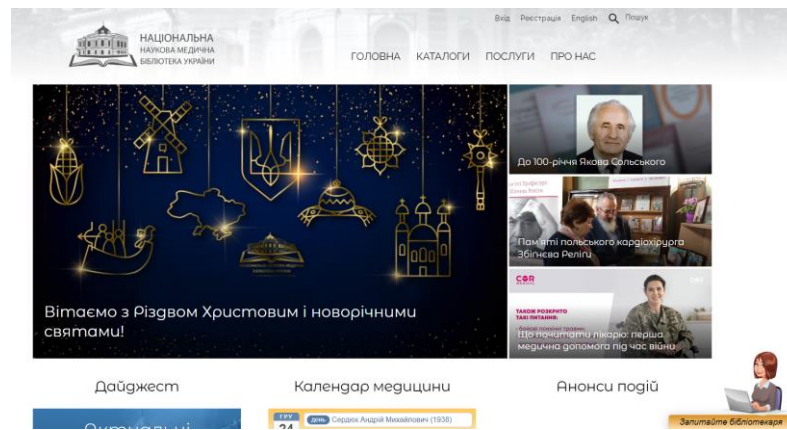

Рис. 2.10 Головна сторінка сайту Національної наукової медичної бібліотеки України.

Сайт також включає різноплановий електронний каталог. Унікальною особливістю є електронна бібліотека, в якій зібрані повні цифрові копії наукових видань з медичних тем. Крім того, бібліотека пропонує ряд важливих послуг, таких як інформаційні довідки, цифрове копіювання, визначення УДК, копіювання та друк, а також організація перекладів.

Отже, веб-сайт сучасний та користувацько орієнтований, з яскравою візуальною привабливістю та зручними функціями для відвідувачів. Візуальні елементи, такі як фотографії та графічні акценти, використовуються з розумом, щоб допомогти користувачам орієнтуватися та привертати увагу до важливих ресурсів та подій.

Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника, одна з найстаріших і найбільших бібліотечних установ країни. Заснована у 1940 році, вона поєднує в собі величну історію та сучасне інформаційне середовище. Бібліотека зберігає численні рукописи, стародруки, книги, періодичні видання, що відображають культурне розмаїття та історичну спадщину України та інших народів світу [38].

Інтернет представництво Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника є центральним інформаційним вузлом, що відображає активну наукову та культурну діяльність бібліотеки. На головній сторінці відвідувачі можуть знайти інформацію про бібліотеку, останні

новини та актуальні події, що дозволяє їм бути в курсі останніх подій у науковій сфері та культурному житті.

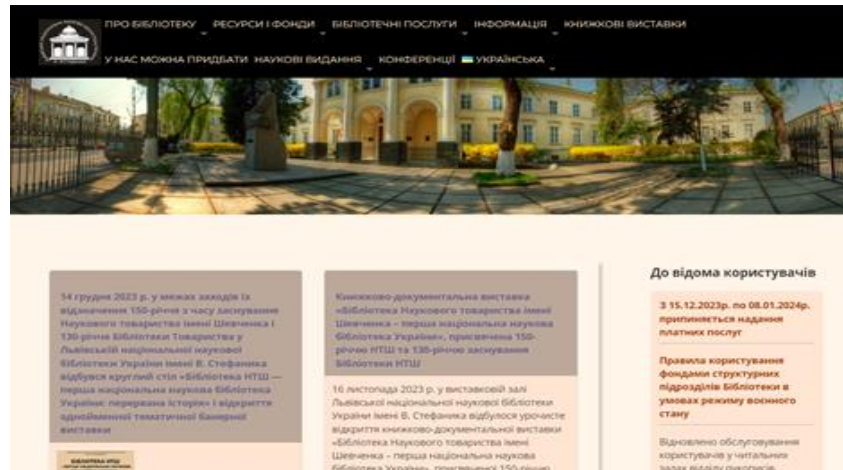

Рис. 2.11 Головна сторінка сайту Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника.

Бібліотека активно користується соціальними мережами, зокрема має сторінки на Facebook та YouTube. Електронний каталог бібліотеки поділяється на простий та розширений пошук, що полегшує пошук потрібних матеріалів. Бібліотека не має власної цифрової колекції, на сайті надані посилання на сторонні цифрові колекції, які містять важливі наукові ресурси.

Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника надає такі послуги, як інформаційні довідки, користування довідково-бібліографічним апаратом, доступ до електронних ресурсів, а також визначення індексу УДК.

Таким чином, сайт має зрозумілий інтерфейс, з акцентом на доступність інформації та користувацьку зручність, з наголосом на академічну серйозність та історичну вагомість інституції.

Одеська національна наукова бібліотека є однією з провідних бібліотек України та важливим культурним центром на півдні країни. Заснована ще в 1829 році, вона має багату історію та значні наукові здобутки. Бібліотека володіє значним фондом, що містить велику кількість наукової літератури, включно з рідкісними книгами та періодичними виданнями [50].

Рис. 2.12 Головна сторінка сайту Одеської національної наукової бібліотеки.

Веб-сайт Одеської національної наукової бібліотеки є важливим ресурсом, що надає інформацію про бібліотеку, актуальні новини та події. Присутня інтеграція з соціальними мережами, включаючи Twitter, Facebook, Instagram, YouTube та Slideshare. Він включає окрему вкладку з новими надходженнями, яка тематично поділена, та електронний каталог, інтегрований з цифровою бібліотекою.

Бібліотека надає ряд послуг, які включають інформаційні довідки, використання довідково-бібліографічного апарату, доступ до електронних ресурсів, а також допомогу у визначенні індексу УДК.

Сайт виглядає інформативним, з акцентом на доступ до ресурсів та послуг бібліотеки, а також на залучення відвідувачів до її культурного та освітнього життя.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка стоїть в ряду провідних книгозбірень України та є визначним центром культурного життя Харкова. Заснована у 1830, вона відома своїми фондами та історичною спадщиною. Бібліотека зберігає велику колекцію, яка включає цінні первісні документи, книги та періодичні видання [86].

Веб-сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка є повноцінним ресурсом, що надає широкий спектр інформації про бібліотеку, включаючи останні новини та актуальні події. Бібліотека

активно використовує соціальні мережі, такі як Twitter, Facebook, Instagram та YouTube.

Рис. 2.13 Головна сторінка сайту Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.

На сайті присутня інформація про історію бібліотеки, але немає інформації про її структуру. Доступна окрема вкладка з новими надходженнями. Електронний каталог бібліотеки забезпечує зручний пошук і доступ до широкого асортименту книг та публікацій. Хоча бібліотека не має власної цифрової бібліотеки, вона пропонує доступ до різноманітних електронних ресурсів. Бібліотека також надає послуги, включаючи інформаційні довідки, користування довідково-бібліографічним апаратом та допомогу у визначенні індексу УДК.

Інтернет-представництво має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс з доступними ресурсами, що підкреслює його освітній та науковий характер.

Державна науково-технічна бібліотека України стоїть у передових рядах наукових установ країни, спеціалізуючись на забезпеченні інформаційних потреб у сфері техніки та технологій. Заснована у 1935 році, вона є невід'ємним ресурсом для інженерів, науковців, винахідників та студентів технічних спеціальностей. Бібліотека має колекцією технічної літератури, наукових праць, патентної документації, стандартів та нормативних матеріалів, які охоплюють широкий спектр наукових та технічних дисциплін [16].

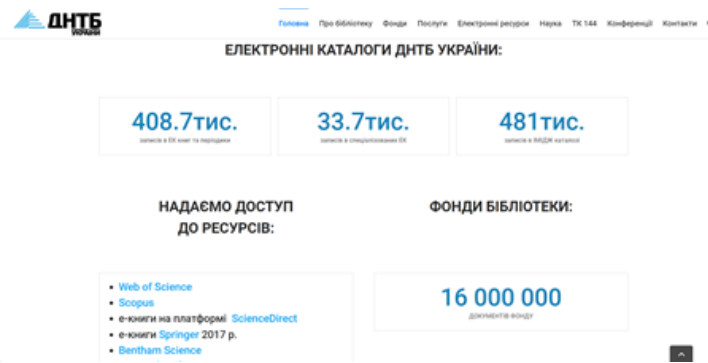

Рис. 2.14 Головна сторінка сайту Державної наукової-технічної бібліотеки України.

Веб-сайт Державної науково-технічної бібліотеки України служить основним інформаційним ресурсом для користувачів, зацікавлених у науково-технічній сфері. На сайті представлена інформація про бібліотеку, актуальні новини та події, що дозволяє користувачам залишатися в курсі останніх новин технічної галузі. Бібліотека активно використовує соціальні мережі, зокрема Twitter, Facebook, Instagram та YouTube. На сайті доступний електронний каталог, який забезпечує легкий доступ до великого обсягу науково-технічної літератури. Бібліотека не має власної цифрової бібліотеки, на сайті можна знайти посилання на інші ресурси з цифровими бібліотеками. Бібліотека пропонує ряд послуг, таких як інформаційні довідки, користування довідково-бібліографічним апаратом, доступ до електронних ресурсів, коворкінг та перевірка на плагіат.

Загалом, сайт виглядає зорієнтованим на забезпечення користувачів важливими науковими матеріалами та зручним у використанні, з акцентом на доступність та функціональність.

Державна бібліотека України для юнацтва є центральною книгозбірнею країни, орієнтованою на молодіжну аудиторію. Заснована у 1975 році, вона відіграє важливу роль у формуванні та розвитку інтелектуального та креативного потенціалу молоді. Бібліотека володіє значними ресурсами, які включають навчальну літературу, художні твори, періодичні видання та мультимедійні матеріали, що спрямовані на підтримку освітнього процесу [13].

Рис. 2.15 Головна сторінка сайту Державної бібліотеки України для юнацтва.

Веб-сайт Державної бібліотеки України для юнацтва є важливим інформаційним ресурсом, спрямованим на забезпечення молоді доступом до якісної літератури та інформації. На сайті представлена інформація про бібліотеку, останні новини та актуальні події.

Бібліотека активно використовує соціальні мережі, зокрема Twitter, Facebook та YouTube. Електронний каталог присутній у бібліотеці.

Бібліотека не має власної цифрової бібліотеки, доступ до електронних ресурсів все ж надається через сторонні ресурси. Установа надає послуги, такі як інформаційні довідки та можливість користування довідково-бібліографічним апаратом.

Отже, сайт виглядає добре організованим, з акцентом на користувацьку зручність та простоту навігації.

Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного вважається одним з ключових інформаційних і культурних центрів України у сфері архітектури та будівництва. Заснована в 1944 році, ця установа зберігає велику кількість спеціалізованих матеріалів [14].

Веб-сайт Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, хоча й має застарілий інтерфейс, все ж надає корисну інформацію про бібліотеку, останні новини та актуальні події в архітектурному та будівельному секторах. Бібліотека підтримує активну присутність у соціальних мережах, використовуючи Twitter, Facebook та YouTube.

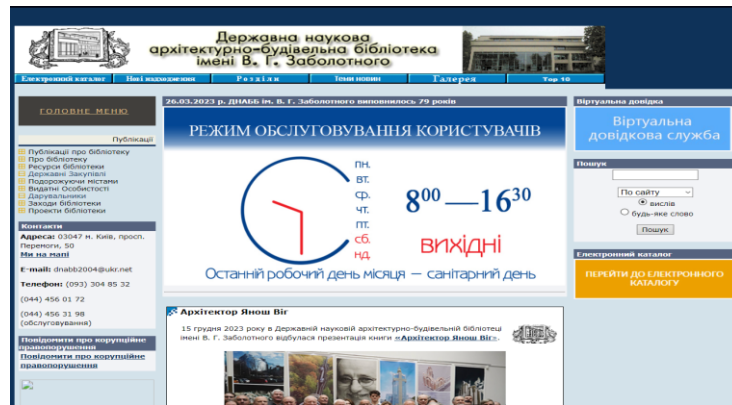

Рис. 2.16 Головна сторінка сайту Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного.

На сайті доступний електронний каталог, що надає легкий доступ до широкого спектру літератури та ресурсів. Установа не має власної цифрової бібліотеки, вона все ж надає доступ до електронних ресурсів інших установ. Бібліотека пропонує такі послуги, як можливість інформаційної довідки та надає користування довідково-бібліографічним апаратом.

Загалом, сайт виглядає зорієнтованим на забезпечення користувачів необхідною інформацією про ресурси та послуги бібліотеки.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського є ключовим ресурсом для освітян та вчених, що спеціалізуються в галузі педагогіки та освітніх наук. Заснована 1926 року, вона підтримує наукові та освітні потреби викладачів та студентів педагогічних спеціальностей, а також широкого кола читачів, зацікавлених у педагогічній літературі [15].

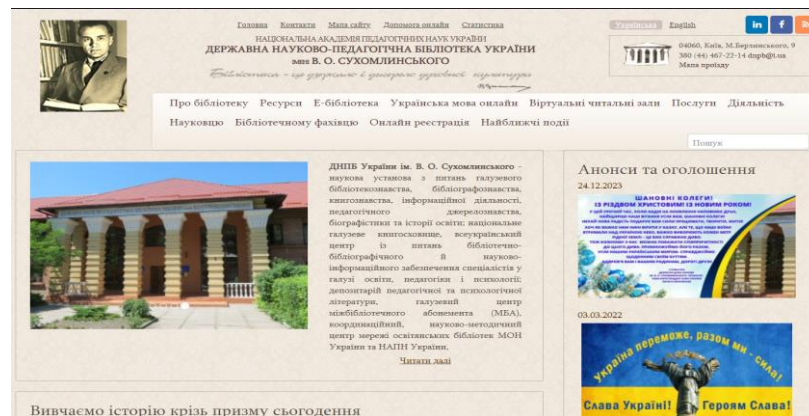

Рис. 2.17 Головна сторінка сайту Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського.

Веб-сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського є цінним ресурсом, що надає обширну інформацію про бібліотеку, останні новини та актуальні події у сфері педагогіки та освіти. Це робить сайт важливим інструментом для педагогів, дослідників у галузі освіти, студентів та всіх, хто цікавиться педагогічними науками. Бібліотека активно використовує соціальні мережі, зокрема LinkedIn та Facebook. На сайті доступний електронний каталог. Бібліотека не має власної цифрової бібліотеки. Крім того, бібліотека пропонує послуги, такі як інформаційні довідки, користування довідково-бібліографічним апаратом та допомогу у визначенні індексу УДК.

Загалом сайт є інформативним та функціональним, забезпечуючи користувачам важливу інформацію в зручній формі.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека України є визначним центром для студентів та спеціалістів аграрного сектору. Заснована у 1917 році, вона збила колекцію наукових праць, періодичних видань, нормативно-правових актів, а також спеціалізованої літератури, яка охоплює всі аспекти сільськогосподарської діяльності в Україні та світі [48].

Веб-сайт Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки є цінним джерелом інформації, що включає в себе дані про бібліотеку, останні новини та актуальні події у сфері аграрного господарства. Бібліотека використовує соціальні мережі, але тільки Facebook. На сайті є електронний каталог, але немає цифрової бібліотеки, натомість надається посилання на сторонні ресурси з цифровими бібліотеками.

Бібліотека пропонує ряд послуг, включаючи інформаційні довідки, використання довідково-бібліографічного апарату, доступ до електронних ресурсів та допомогу у визначенні індексу УДК.

Сайт має організований інтерфейс, який підкреслює його інформаційну та освітню функцію.

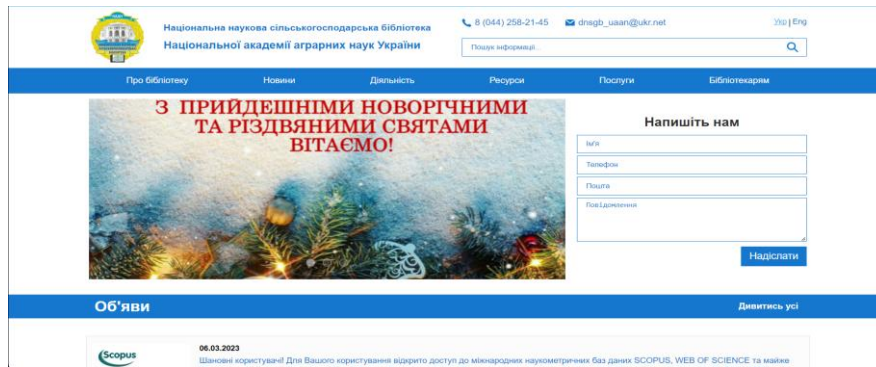

Рис. 2.18 Головна сторінка сайту Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки України.

Отже, бібліотеки успішно інтегрують свої послуги в інтернет-простір, забезпечуючи доступ до електронних каталогів, баз даних, цифрових колекцій та інших онлайн-ресурсів. Окрім того, бібліотеки використовують свої веб-сайти для інтерактивного залучення користувачів, пропонуючи блоги, онлайн-опитування та активно взаємодіючи з аудиторією через соціальні медіа.

Ці дії сприяють широкому доступу до знань та культурної спадщини, відіграючи важливу роль у освітньому та культурному розвитку суспільства. Аналіз конкретних веб-сайтів показав, що вони різняться за змістом, інтеграцією з соціальними мережами, актуальністю інформації та доступністю цифрових ресурсів.

Перехід бібліотек до цифрового формату створює певні виклики, зокрема потребу в постійному оновленні та підтримці веб-сайтів, але одночасно відкриває нові можливості для розширення послуг та досягнення більш широкої аудиторії. Ця цифрова присутність є ключовою для забезпечення сучасних інформаційних потреб користувачів та підтримки неперервного освітнього процесу.

2.3 Новітні технології у бібліотечній справі: закордонний досвід

Закордонні бібліотеки часто мають технологічні та не тільки переваги порівняно з бібліотеками в Україні. Вони активно використовують передові

цифрові технології, що забезпечує широкий доступ до електронних ресурсів, а також навчальні матеріали. Це полегшує доступ до інформації завдяки спеціалізованим програмам для каталогізації та пошуку матеріалів. Багато зарубіжних бібліотек також автоматизували повсякденні процеси, що підвищує ефективність роботи та забезпечує кращий досвід для користувачів.

Окрім технологічних інновацій, закордонні бібліотеки часто включають інноваційні простори, такі як зони для спільної роботи та зони для проведення заходів і лекцій, перетворюючи бібліотеки на багатофункціональні центри знань та культури. Вони також активно співпрацюють між собою, обмінюючись ресурсами та досвідом, що може включати міжбібліотечний абонемент, обмін колекціями та спільні проекти. Багато з них проводять різноманітні культурні та освітні програми, включаючи лекції, воркшопи, виставки та культурні заходи, сприяючи залученню відвідувачів та підвищенню їх обізнаності. Багато закордонних бібліотек активно співпрацюють між собою, обмінюючись ресурсами та досвідом. Це може включати міжбібліотечний абонемент, обмін колекціями та спільні проекти.

Закордонні бібліотеки активно впроваджують та використовують штучний інтелект (англ. artificial intelligence, далі – AI) для покращення своїх послуг та операцій. AI може допомогати вже в найблищому майбутньому автоматизувати рутинні завдання, підвищувати точність каталогізації та пошуку матеріалів, а також забезпечувати більш персоналізовані послуги користувачам.

Одним із ключових аспектів використання AI є можливість покращення систем керування бібліотечними ресурсами. AI може автоматично аналізувати великі обсяги даних, допомагаючи класифікувати, сортувати та рекомендувати книги та інші ресурси користувачам. Це забезпечує швидкий і точний пошук необхідної інформації.

Іншим важливим застосуванням AI є аналіз даних користувачів для розуміння тенденцій та уподобань, що може допомогти бібліотекам планувати свої закупівлі та заходи, а також вдосконалювати свої послуги. В деяких

випадках AI також використовується для автоматизації процесів управління бібліотекою, наприклад, у веденні інвентаризації.

Національна бібліотека Швеції використовує передові технології AI, розроблені NVIDIA, для збереження майже п'ятисотрічної літератури в цифровій формі. Цей амбітний проект передбачає перетворення мільйонів документів з величезної колекції бібліотеки, яка включає все, що було опубліковано шведською мовою, у доступні цифрові активи [96].

KVLab, відділ обробки даних Національної бібліотеки Швеції, відіграє ключову роль у цьому партнерстві. Вони об'єднали тисячі творів у єдиний набір даних, який потім використовується для навчання складних моделей AI. Ця обширна компіляція шведськомовних творів, яку бібліотека зобов'язана була збирати протягом останніх 500 років, включає в себе від безцінних середньовічних рукописів до сучасних матеріалів [97].

Проект використовує передові моделі та дані для навчання AI від NVIDIA для перетворення великих паперових архівів у цифрові активи. Під керівництвом Люба Бьорйесона, директора KVLab, було розроблено більше двох десятків відкритих трансформер-моделей за допомогою систем Nvidia DGX. Ці моделі доступні на Hugging Face і були використані до 200 000 розробників. Їхньою основною метою є підтримка гуманітарних досліджень у різних галузях, таких як історія, лінгвістика та медіа-дослідження, що відкриває нові шляхи для наукового вивчення та збереження культурної спадщини.

Публічна Бібліотека міста Пало-Альто використовує AI для підвищення рівня інформаційної грамотності персоналу та відвідувачів через освітні майстер-класи. Наприклад, подія з розповідями за допомогою AI допомогла покращити розуміння та обізнаність спільноти про цю технологію [94].

Також активно серед зарубіжних бібліотек використовуються технологія доповненої реальності (англ. augmented reality, далі – AR). Бібліотеки Університету Меріленду використовують AR для створення інтерактивних виставок та дисплеїв, які надають додаткову інформацію та

мультимедійний контент, пов'язаний з колекціями бібліотеки. Бібліотеки Університету Каліфорнії в Сан-Дієго використовують AR для створення інтерактивних турів для студентів, дозволяючи користувачам зануритися у вивчення колекцій та ресурсів бібліотеки. Національна медична бібліотека (США) застосовує AR для створення інтерактивних виставок та дисплеїв, надаючи додаткову інформацію та мультимедійний контент, пов'язаний з колекціями бібліотеки, такими як виставка «Двері у минуле» відділу історії медицини, що використовує AR для надання додаткового контексту та інформації про історичні медичні артефакти. Національна бібліотека Кореї (Південна Корея) використовує AR для створення інтерактивних виставок та дисплеїв, які надають додаткову інформацію та мультимедійний контент, пов'язаний з колекціями бібліотеки та виставками, такими як виставка «Історія корейської медицини», яка використовує AR для надання додаткової інформації. Національна бібліотека Швеції використовує AR для створення інтерактивних виставок, які надають додаткову інформацію та мультимедійний контент, пов'язаний з колекціями бібліотеки та виставками, такими як виставка «Скарби національної бібліотеки», яка використовує AR для надання додаткового контексту та інформації про рідкісні та унікальні предмети бібліотеки [93].

Закордонні бібліотеки активно впроваджують технологію великих даних (англ. big data), що дозволяє їм ефективно обробляти та аналізувати великі обсяги інформації. Використання великих даних в бібліотеках сприяє поліпшенню управління колекціями, підвищенню точності рекомендацій для читачів та оптимізації бібліотечних послуг. Завдяки аналізу великих даних, бібліотеки можуть отримувати цінні дані про поведінку користувачів, попит на певні матеріали та проводити комерційні дослідження. Таким чином, технологія big data відіграє ключову роль у сучасному розвитку та адаптації бібліотек до потреб сучасного світу.

У технічній бібліотеці Австралії проводиться аналіз геологічних і геофізичних даних, зібраних під час мореплавства та операцій енергетичної

компанії «Shell». У США розроблені проекти для обробки подібних геопросторових даних в наукових бібліотеках. Академічні бібліотеки в університетах мають можливість проводити прогностичні дослідження, аналізуючи масиви анкет студентів для виявлення факторів, які впливають на їхню успішність. Однак, досвід бібліотек США показує, що такі дослідження найзручніше проводити в рамках грантових проектів для фінансування та залучення зовнішніх спеціалістів [82, с. 207].

Також соціальні мережі займають важливу роль у роботі закордонних бібліотек.

Нью-Йоркська публічна бібліотека (англ. New York Public Library, далі NYPL) яскраво демонструє, як бібліотеки можуть ефективно використовувати соціальні мережі для просування своїх послуг та ресурсів. Наявність NYPL у соціальних мережах як на Facebook, так і на Twitter, Instagram і YouTube, дозволяє їм ефективно комунікувати з аудиторією, рекламуючи нові книги, події, програми та оновлення послуг [89, с. 80].

Важливою частиною їхньої стратегії є використання соціальних мереж для проведення віртуальних заходів, таких як бесіди авторів та книжкові клуби, що розширює доступність цих подій для віддалених відвідувачів. Також через ці платформи NYPL ділиться цифровими ресурсами, забезпечуючи доступ до електронних книг, аудіокниг та іншого цифрового контенту.

Загалом, NYPL успішно використовує соціальні мережі для збільшення своєї видимості, залучення відвідувачів та просування своїх послуг серед ширшої аудиторії. Це показує, як бібліотеки адаптуються до сучасних технологій, задовольняючи мінливі потреби відвідувачів та продовжуючи бути важливими інституціями у цифрову епоху.

Проект «Human.Machine.Culture» використовує штучний інтелект для аналізу оцифрованого культурного контенту, такого як книги та зображення. Фінансовано Уповноваженим федерального уряду Німеччини з питань культури та ЗМІ, він реалізується Берлінською державною бібліотекою. За

останні 25 років, установи культурної спадщини оцифрували численні об'єкти, які зараз доступні переважно у відсканованому форматі. Цей проект прагне зробити ці дані корисними для досліджень та креативного сектору, екстрагуючи вміст з оцифрованих зображень [95].

Проект включає чотири підпроекти, що використовують різні методи AI. Перший зосереджений на розвитку інтелектуальних методів загального аналізу документів для витягування повних текстів та структурних даних. Другий підпроект займається розробкою інструментів для аналізу зображень, що сприяє класифікації та індексації вмісту цифрових зображень. Третій підпроект використовує AI для аналізу контенту та напівавтоматичного індексування. Четвертий забезпечує групування та документування даних, що підходять для ШІ, роблячи їх доступними для загального використання.

Проект все ще в стадії розвитку, але він має потенціал стати важливим інструментом для збереження та популяризації культурної спадщини. Індекссування книг та документів полегшить їх пошук та сприятиме їх використанню в наукових роботах. Всі публікації проекту будуть доступні у відкритому доступі, а програмні інструменти, розроблені в рамках проекту, будуть опубліковані як відкритий код на GitHub. Крім того, навчені моделі машинного навчання також будуть доступні для завантаження.

Загалом у розділі наголошується на тому, що сучасні закордонні бібліотеки активно втілюють інноваційні технології та методи у свою роботу, відмінно від традиційного підходу, який спостерігається в Україні. Ці бібліотеки ефективно використовують цифрові технології для забезпечення легшого доступу до ресурсів та підвищення якості послуг. Вони також створюють інноваційні простори, які не лише служать для спільної роботи та проведення культурних заходів, а й перетворюють бібліотеки на центри знань та культури. Впровадження штучного інтелекту та доповненої реальності дозволяє автоматизувати багато процесів та надати додаткову цінність користувачам через інтерактивні елементи. Використання великих даних сприяє покращенню управління колекціями та наданню більш точних

рекомендацій. Цифрова присутність через соціальні мережі дозволяє бібліотекам досягати широкої аудиторії та надавати легкий доступ до своїх ресурсів. Цей огляд підкреслює важливість адаптації до сучасних технологій та методів управління в українських бібліотеках для забезпечення їхньої конкурентоспроможності та задоволення потреб сучасних користувачів.

Цей аналіз також вказує на значний потенціал для розвитку та модернізації українських бібліотек, що може бути досягнуто через впровадження подібних інноваційних технологій та практик. Інтеграція цифрових інструментів та платформ може відкрити нові можливості для взаємодії з користувачами, розширення навчальних ресурсів та покращення загального користувацького досвіду. Таким чином, українські бібліотеки зможуть не тільки поліпшити доступність та якість своїх послуг.

Особливу увагу слід звернути на використання штучного інтелекту та доповненої реальності, які можуть кардинально змінити взаємодію користувачів з бібліотечними ресурсами, забезпечуючи більш персоналізований та інтерактивний підхід. Також важливим є акцент на аналізі великих даних, що дозволить краще розуміти потреби користувачів та оптимізувати послуги відповідно до цих потреб.

Врешті, сучасні тенденції та інновації у закордонних бібліотеках становлять цінне джерело натхнення та навчання для українських бібліотек. Вони підкреслюють важливість пристосування до змін у цифровому ландшафті та пошуку нових шляхів для розвитку та залучення користувачів, що є ключовим для забезпечення довгострокової успішності та релевантності бібліотечних установ в умовах швидко змінюваного світу.

Висновки до розділу 2

Цифрова трансформація бібліотек змінила методи збереження, доступу і поширення знань та культурної спадщини. Використання цифрових платформ, таких як віртуальні тури, значно розширює функціонал бібліотек,

дозволяючи людям з усього світу ознайомитись з унікальними колекціями без необхідності фізичного відвідування місця. Це не тільки сприяє культурному та освітньому прогресу, але й допомагає зберегти культурну спадщину для майбутніх поколінь.

Інтегруючи свої послуги в онлайн простір, використовуючи електронні каталоги, бази даних та цифрові колекції, бібліотеки розширюють доступ до знань. Їхнє активне взаємодіяння з аудиторією через веб-сайти, блоги, онлайн-опитування та соціальні мережі посилює їхню роль у сучасному інформаційному світі.

Однак, перехід до цифрового формату несе із собою виклики, включаючи необхідність регулярного оновлення веб-ресурсів і технічної підтримки. Важливо впроваджувати інновації, такі як штучний інтелект, доповнена реальність, та аналіз великих даних, щоб задовольняти потреби користувачів та вдосконалювати бібліотечні послуги. Дослідження практик зарубіжних бібліотек підкреслює необхідність адаптації до змін у цифровому середовищі та пошуку нових шляхів для розвитку та залучення аудиторії. Це є критичним для підтримки довгострокової ефективності та актуальності бібліотек.

Впровадження новітніх технологій вимагає високої технічної компетентності від бібліотек, а також готовності до безперервної адаптації та навчання. Це вимагає від бібліотекарів безперервного професійного розвитку та інвестицій у сучасне обладнання та програмне забезпечення.

В цілому, цифровізація бібліотечних послуг в Україні відкриває нові можливості для їх розвитку, роблячи послуги більш доступними, інтерактивними та актуальними для сучасних користувачів. Забезпечення їх постійного оновлення є ключовим для задоволення потреб користувачів.

ВИСНОВКИ

Стан бібліотечної справи в Україні сьогодні є неоднозначним. З одного боку, є певні позитивні тенденції, такі як розвиток інформаційних технологій, інтеграція бібліотек у світовий інформаційний простір. З іншого боку, є й певні проблеми, такі як недостатнє фінансування бібліотек.

Дослідження інтернет-представництв бібліотек загальнодержавного значення в Україні демонструє істотні позитивні результати у цій сфері. Веб-сайти бібліотек наповнені функціональністю та зручністю користування, що є важливим показником у розвитку бібліотечної інфраструктури країни. Особливо помітним є кількість цифрових сервісів, які надають бібліотеки, включаючи доступ до електронних книг, баз даних, наукових статей, які полегшують пошук та доступ до інформації.

Ключовим аспектом є також всебічне нормативно-правове забезпечення, яке визначає стратегічні напрямки регулювання цифрових процесів у бібліотечній сфері. Ця законодавча база виступає не лише як гарантія законності функціонування цифрових бібліотек, але й як рушій інновацій та стимулювання їхнього активного розвитку. Але також, не треба забувати про оновлення законодавства, яке з плином часів застаріває та втрачає свою актуальність, що може призвести до негативних наслідків розвитку бібліотечної справи.

Завдяки ретельно визначеним нормам і положенням, регуляторні рамки сприяють створенню сприятливих умов для ефективного впровадження технологічних новацій у бібліотечний простір. Окрім того, вони відкривають двері для інтеграції цифрових сервісів у широкий контекст інформаційного суспільства. Важливу роль у розвитку цифрових бібліотечних технологій відіграє активна участь наукової спільноти. Це включає дослідження та публікації на тему використання цифрових технологій у бібліотечній справі, що сприяє обміну знаннями та досвідом у цій області.

Українські бібліотеки демонструють значний прогрес у своєму розвитку, але водночас вони стикаються з викликами, які потребують ретельної уваги та інвестицій для досягнення рівня закордонних бібліотек. Зокрема, порівнюючи з закордонними бібліотеками, що широко використовують штучний інтелект та інші сучасні технології, українські бібліотеки мають ще багато зробити для адаптації.

Онлайн-присутність бібліотек може виступати не лише як засіб доступу до інформації, але й як потужний рекламний майданчик для різноманітних послуг. Це створює можливість для бібліотек не лише залучати увагу та обслуговувати свою аудиторію, але й створювати додаткові фінансові резерви, необхідні для інновацій та підтримки технологічного розвитку. Такий підхід до інвестування сприяє піднесенню бібліотек до ролі не лише зберігачів знань, але й важливих центрів культурного та технологічного прогресу.

Соціальні мережі стають ефективним каналом комунікації та підтримки спільноти. Регулярне оновлення контенту та інтерактивність залучають увагу та стимулюють участь користувачів. Бібліотеки можуть також використовувати мультимедійний контент для розширення форматів надання інформації та забезпечення цікавого досвіду читачам. Проведення віртуальних заходів, таких як онлайн лекції, виставки та вебінари, стає ефективним інструментом для розширення культурно-освітнього впливу бібліотеки.

Важливим аспектом є постійне вдосконалення онлайн-каталогів та систем автоматизації, що сприяє зручності користувачів. Також, розробка онлайн-сервісів, які дозволяють замовляти та отримувати літературу дистанційно, сприяє покращенню обслуговування.

В цілому, цифровізація бібліотечних послуг в Україні відкриває нові можливості для їх розвитку, роблячи послуги більш доступними, інтерактивними та актуальними для сучасних користувачів. Забезпечення їх постійного оновлення є ключовим для задоволення потреб користувачів.

Співпраця з закордонними бібліотеками є важливим кроком для розвитку українських бібліотек. Вона може допомогти їм отримати доступ до

передових технологій, обмінятися досвідом та знаннями з колегами з інших країн. Це, в свою чергу, може призвести до покращення обслуговування користувачів, підвищення конкурентоспроможності бібліотек та їхнього внеску в розвиток суспільства.

Така міжнародна співпраця може відкрити двері до спільних проєктів та ініціатив, спрямованих на розвиток цифрових бібліотек та доступу до знань. Спільне фінансування та обмін ресурсами можуть значно посилити інноваційний потенціал українських бібліотек, роблячи їх більш конкурентоспроможними в глобальному контексті.

Вирішення наведених вище проблем визначатиме подальшу долю бібліотек в Україні та їхню роль у формуванні культурного середовища, освіти та інформаційного обслуговування. Здатність бібліотек стати ключовими центрами культурного життя та освітньо-інформаційного обслуговування вимагає від нас створення сприятливих умов для їхньої діяльності. Необхідно приділити належну увагу удосконаленню інфраструктури бібліотек, забезпечити їхнє фінансове забезпечення та розробити ефективні стратегії управління. Тільки таким чином можливо висвітлити потенціал бібліотек як важливих інституцій для розвитку культурного, освітнього та наукового простору в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи: Монографія. Київ, 2016. 276 с.
2. Бондаренко В., Гранчак Т. Бібліотечний мобільний сервіс як основа функціонування бібліотеки 4.0. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 2. С. 17–29. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2021.02.017> (дата звернення: 18.10.2023).
3. Бутко Л. В., Василенко Д. П., Саранча В. І. Соціокультурна діяльність бібліотеки в умовах її цифровізації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 19–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_1_5 (дата звернення: 16.10.2023).
4. Веремчук О. В., Трачук Л. Ф. Бібліотечні онлайн-каталоги: еволюція технологій. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 42–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_2_7 (дата звернення: 16.10.2023).
5. Відкрита Електронна Бібліотека. URL: <https://web.nlu.org.ua> (дата звернення: 11.11.2023).
6. Віртуальна екскурсія Національною науковою медичною бібліотекою України. Національна наукова медична бібліотека України. URL: <https://library.gov.ua/panorama/tour.html> (дата звернення: 11.11.2023).
7. Вовк Н. С., Жаворонко С. В. Позичування бібліотеки у молодіжному інтернет-середовищі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 23–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_2_5 (дата звернення: 16.10.2023).
8. Галицька С. Зв'язок бібліотечних класифікацій з електронним каталогом на сайтах національних бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 4. С. 28–35. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/280916/275086> (дата звернення: 17.10.2023).
9. Головна сторінка Національної бібліотеки України для дітей. URL: <https://chl.kiev.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

10. Горова С. В. Розвиток особи в процесі суспільної інформатизації і трансформації соціокомунікаційних функцій бібліотек : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Київ, 2020. 457 с.
11. Гуменчук А. Система цифрових компетентностей Бібліотекаря 4.0. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 2. С. 23–28. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.2\(283\).23-28](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.2(283).23-28) (дата звернення: 18.10.2023).
12. Денбновецький С. О. Цифрова трансформація українських бібліотек в умовах глобалізаційних перетворень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 26–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_1_6 (дата звернення: 16.10.2023).
13. Державна бібліотека України для юнацтва. URL: <http://4uth.gov.ua> (дата звернення: 28.11.2023).
14. Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В.Г.Заболотного. URL: <http://www.dnabb.org> (дата звернення: 28.11.2023).
15. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: <http://dnrb.gov.ua/ua/> (дата звернення: 28.11.2023).
16. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <https://dntb.gov.ua> (дата звернення: 28.11.2023).
17. Добровольська В. В. Електронна бібліотека «Україніка» – унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 79–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2020_1_14 (дата звернення: 16.10.2023).
18. Жалко Т. Й., Ляшук Н. В. Віртуальний бібліотечний простір як середовище соціокультурної комунікації (на прикладі бібліотек м. Луцька). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 14–21. URL: <https://journals.uran.ua/bdi/article/view/175849/175693> (дата звернення: 18.10.2023).

19. Желай О. П. Розвиток вітчизняного бібліотечного електронного сервісу : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Київ, 2018. 246 с.
20. Заклінська Ю. М. Видавнича діяльність наукових бібліотек України в електронному комунікаційному просторі : дис. ... д-ра філософії в галузі соц. комунікацій : 029. Харків, 2021. 206 с. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/specrada/specrada/Zaklinska/disZaklinska.pdf (дата звернення: 21.12.2023).
21. Зарубайко М., Біловус Л. Інформаційна та соціальна сутність бібліотечної реклами. Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи : матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Тернопіль, 2 черв. 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 291–293. URL: <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/download/198/193> (дата звернення: 19.12.2023).
22. Івашкевич О. В. Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 50–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_2_8 (дата звернення: 16.10.2023).
23. КЗ «Міські Публічні Бібліотеки» Житомирської міської ради. Як заробити 200 тис. гривень. URL: https://drive.google.com/file/d/1xj0E_L5y3RygOvgPmdzvdt35isbytorX/view (дата звернення: 15.12.2023).
24. Коваль Т., Смоляр І., Туровська Л. Організація електронних книжкових виставок як засіб дистанційного бібліотечного обслуговування. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 4. С. 23–33. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2021.04.023> (дата звернення: 18.10.2023).
25. Коваль Т., Туровська Л. Віртуальна бібліотечна виставкова діяльність у системі наукових комунікацій. *Бібліотечний вісник*. 2022. № 1. С. 54–63. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2022.01.054> (дата звернення: 18.10.2023).

26. Колоскова Г., Кобелєв О. Формування бібліотечно-інформаційного потенціалу регіону в умовах цифровізації. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 5. С. 33–40. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.5\(310\).33-40](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.5(310).33-40) (дата звернення: 18.10.2023).
27. Коновал Л. В. Інформаційні потреби користувачів наукових бібліотек: стан і перспективи розвитку в умовах електронної комунікації : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Київ, 2018. 230 с.
28. Копанєва В. О. Бібліотека в середовищі цифрової науки: системно-інтеграційна взаємодія : Монографія. Київ : Ліра-К, 2020. 322 с.
29. Копанєва В. О. Наукова бібліотека: від е-каталогу до е-науки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2016. № 3. С. 4–10.
30. Кузьменко О. І. Трансформація та розширення функцій бібліотек в сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 38–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_3_7 (дата звернення: 16.10.2023).
31. Кулієва Т. В. HR-менеджмент сучасної бібліотеки. Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : Матеріали 6 міжнар. наук. конф., м. Київ, 18 трав. 2023 р. Київ, 2023. С. 75–78. URL: http://odnb.odessa.ua/img/novini_2023/4109/lugovcev2023.pdf#page=75 (дата звернення: 21.12.2023).
32. Лобузін І. В. Цифрові колекції наукової бібліотеки: організація інформаційних ресурсів та мережевої комунікації : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Київ, 2017. 258 с.
33. Лобузін І. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекції: монографія. Київ. 2016. 214 с.
34. Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузін І. В., Бібліотека цифрового суспільства в забезпеченні системної підтримки наукових досліджень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. № 4. С. 5–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2020_4_3 (дата звернення: 16.10.2023).

35. Лобузiна К., Галицька С. Тематичний пошук в електронних каталогах національних бiблiотек. *Бiблiотечний вiсник*. 2019. № 1. С. 12–18. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2019.01.012> (дата звернення: 18.10.2023).
36. Лоцинська Н. Популярнi онлайн-бiблiотеки з україномовним контентом. *Вiсник Книжкової палати*. 2020. № 2, С. 28–33.
37. Лоцинська Н. Україномовнi е-бiблiотеки в сучасному Інтернет-просторi. *Бiблiотечний вiсник*. 2021. № 1. С. 3–12. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2021.01.003> (дата звернення: 18.10.2023).
38. Львiвська національна наукова бiблiотека України iменi В. Стефанiка. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/> (дата звернення: 28.11.2023).
39. Мар’їна О. Ю. Бiблiотеки України в цифровому медiапросторi: теоретико-методологiчнi засади розвитку: дис. ...докт. наук iз соціальних комунікацій: 27.00.03. Харкiв, 2018. 514 с.
40. Маранчак М. М. Онлайн-репутація бiблiотеки в перiод пандемії Covid-19. *Бiблiотекознавство. Документознавство. Інформологiя*. 2021. № 3. С. 58–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_3_9 (дата звернення: 16.10.2023).
41. Матвiєнко О. В. Менеджер цифрових трансформацій у сферi бiблiотечно-інформаційної та архiвної дiяльностi: галузева спеціалізація. *Бiблiотекознавство. Документознавство. Інформологiя*. 2021. № 2. С. 14–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2021_2_4 (дата звернення: 16.10.2023).
42. Мельник І. Організація бiблiотечних фондiв: огляд останнiх досліджень. *Культура i мистецтво: сучасний науковий вимiр* : Матеріали II міжнар. наук. конф. молодих вчен., аспірантiв та магістрiв, м. Киiв, 7 груд. 2018 р. Киiв, 2018. С. 55–56. URL: <https://library.vn.ua/downloads/kultura-i-mistecztvo.pdf#page=55> (дата звернення: 13.12.2023).
43. Мельник-Хоха Г., Мудроха В. Електронна інфраструктура Львiвської Національної наукової бiблiотеки України iменi В. Стефанiка.

Бібліотечний вісник. 2023. № 2. С. 7–17. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2023.02.007> (дата звернення: 18.10.2023).

44. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

45. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

46. Національна історична бібліотека України. URL: <https://nibu.kyiv.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

47. Національна наукова медична бібліотека України. URL: <https://library.gov.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

48. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека. URL: <https://dns.gb.com.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

49. Ніколаєнко Н. М. Ефективне управління сучасною бібліотекою в умовах структурно-функціональних змін. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 3. С. 20–23.

50. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua> (дата звернення: 28.11.2023).

51. Онищенко О. Адаптація бібліотек до «життя в цифрі». *Бібліотечний вісник*. 2020. № 1. С. 3–8.

52. Онищенко О. Піднесення рівня інформаційної грамотності - пріоритетне завдання сучасних бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 2020. № 6 (260). С. 3–6.

53. Онищенко О. Цифровізація – стратегічний шлях розвитку бібліотечної сфери. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 4. С. 3–9. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2021_4_3 (дата звернення: 18.10.2023).

54. Офіційна інформація – Стандарти. Бібліотекар України. URL: <https://profy.nlu.org.ua/articles.php?lng=uk&pg=84> (дата звернення: 22.12.2023).

55. Павленко Т. Віртуальна книжкова виставка як інформаційний ресурс бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 7. С. 29–34. URL:

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.7\(288\).29-34](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.7(288).29-34) (дата звернення: 18.10.2023).

56. Положення про довідково-бібліографічне обслуговування у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/book/export/html/673> (дата звернення: 20.12.2023).

57. Положення про Національний репозитарій академічних текстів : постанова Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-п#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

58. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

59. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр#Text> (дата звернення: 04.12.2023)

60. Про видавничу справу : Закон України від 05 червня 1997 р. № 318/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318/97-вр#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

61. Про видання «Бібліотечний вісник». *Бібліотечний вісник*. URL: <http://bv.nbuv.gov.ua/uk/about> (дата звернення: 20.12.2023).

62. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

63. Про журнал «Вісник Книжкової палати». *Вісник Книжкової палати*. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/about> (дата звернення: 20.12.2023).

64. Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2019 р. № 72. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2019-п#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

65. Про затвердження Інструкції з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах : наказ Міністерства культури і туризму України від 03 квітня 2007 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0530-07#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

66. Про затвердження Порядку використання документів через обмінні бібліотечні фонди : наказ Міністерства культури України від 31 жовтня 2017 р. № 1131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1583-17#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

67. Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні : наказ Міністерства культури і мистецтв України від 05 травня 1999 р. № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0449-99#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

68. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05 липня 1994 р. № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

69. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

70. Про культуру : Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

71. Про нас – Українська бібліотечна асоціація. ВГО Українська бібліотечна асоціація. URL: <https://ula.org.ua/pro-nas> (дата звернення: 05.12.2023).

72. Про нас – Цифровий архів Національної наукової медичної бібліотеки України. Цифровий архів ННМБУ. URL: <https://library.gov.ua/emed/terms/> (дата звернення: 11.11.2023).

73. Про Науковий журнал «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія». Наукова періодика України. URL: <https://journals.uran.ua/bdi/about> (дата звернення: 27.10.2023).

74. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 01 грудня 2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

75. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

76. Про фонд. Благодійний фонд «Бібліотечна країна». URL: <https://livelibrary.com.ua/about/> (дата звернення: 05.12.2023).

77. Ржеуський А. В. Бенчмаркінг дистанційних послуг бібліотек університетів України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 12–19. URL: <https://journals.uran.ua/bdi/article/view/276759> (дата звернення: 16.10.2023).

78. Ржеуський А. В. Дистанційні послуги бібліотек України загальнодержавного значення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 11–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_4_4 (дата звернення: 16.10.2023).

79. Сенченко М., Костенко Л., Копанєва В. Розвиток бібліотечно-інформаційних систем в умовах цифрової трансформації України. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 1. С. 16–22. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.1\(306\).16-22](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.1(306).16-22) (дата звернення: 18.10.2023).

80. Сенченко Н. Актуальні питання формування цифрових колекцій електронних бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 1. С. 15–25. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1\(318\).15-25](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1(318).15-25) (дата звернення: 18.10.2023).

81. Солоіденко Г. Електронні путівники – важливий інформаційний ресурс наукової бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 1. С. 25–31. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1\(318\).25-31](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1(318).25-31) (дата звернення: 18.10.2023).
82. Стамбол І. Big data – бібліотекар: можливості для України. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2021. № 62. С. 203–213.
83. Терентьев С. О. Основні напрями розвитку електронних ресурсів публічних бібліотек. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 30–34. URL: <https://journals.uran.ua/bdi/article/view/276761> (дата звернення: 16.10.2023).
84. Типові норми часу на основні процеси бібліотечної роботи: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2008 р. № 1631/0/16-08. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS9336> (дата звернення: 22.12.2023).
85. Україніка – електронна бібліотека. Електронна бібліотека «Україніка» НБУВ. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB> (дата звернення: 11.11.2023).
86. Харківська державна наукова бібліотека ім В.Г. Короленка. URL: <https://korolenko.kharkov.com> (дата звернення: 28.11.2023).
87. Холод Д. В. Інтернет-представництва всеукраїнських загальнодержавного значення бібліотек. Інформологічні, документознавчі, бібліотекознавчі та архівознавчі студії в сучасному світі : Зб. матеріалів I Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 27 жовт. 2022 р. Київ, 2022. С. 108–113.
88. Холод Д. В. Організація діяльності бібліотечних благодійних інституцій в Україні. Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі : Зб. матеріалів I Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 26 жовт. 2023 р. Київ, 2023. С. 129–132. URL: <https://drive.google.com/file/d/10y->

uIMRJIq4gtKBS_WGIN1wOLA0RaT0B/view?fbclid=IwAR1xMcGjt_t81WiAXdtEbst4Nzo5DeYty01EroPX60dl0ijzE6AKGIgIwK8 (дата звернення: 23.12.2023).

89. Холод Д. В. Робота бібліотеки у соціальних мережах на прикладі Нью-Йоркської публічної бібліотеки. Дебют : зб. тез доп. студентів ф-ту філології та мас. комунікацій за результатами участі в Декаді студент. науки 2023, м. Київ, 13 берез. 2023 р. Київ, 2023. С. 80–81.

90. Цифрова бібліотека культурної спадщини – НБУВ. Цифрова бібліотека культурної спадщини НБУВ. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=ELIB (дата звернення: 11.11.2023).

91. Цифровий Архів Національної наукової медичної бібліотеки України. URL: <https://library.gov.ua/emed/> (дата звернення: 11.11.2023).

92. Чумак Є. Електронні бібліотеки як вагомий складник національного інформаційного простору України. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 5. С. 16–23. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5\(322\).16-23](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.5(322).16-23) (дата звернення: 18.10.2023).

93. Augmented Reality in Libraries. IFLA. URL: <https://www.ifla.org/news/augmented-reality-in-libraries/> (date of access: 05.12.2023).

94. How Should Public Libraries Leverage AI Technology?. GovTech. URL: <https://www.govtech.com/artificial-intelligence/how-should-public-libraries-leverage-ai-technology> (date of access: 05.12.2023).

95. Mensch.Maschine.Kultur. URL: <https://mmk.sbb.berlin/?lang=en> (date of access: 05.12.2023).

96. Swedish AI Models Preserve 500 Years of History. Language Magazine. URL: <https://www.languagemagazine.com/2023/01/24/swedens-national-library-trains-ai-models-in-swedish-text-to-preserve-500-years-of-history-linguistics-and-humanities-literature/#:~:text=KBLAB%20%20shares%20The%20National,documents%20into%20accessible%20digital%20assets> (date of access: 05.12.2023).

97. Swedish Library Harnesses NVIDIA to turn Library Archives into AI Training Data. AiThORITY. URL: <https://aithority.com/machine-learning/neural-networks/quantum-computing/swedish-library-harnesses-nvidia-to-turn-library-archives-into-ai-training-data/#:~:text=The%20National%20Library%20of%20Sweden,it%20in%20a%20readable%20format> (date of access: 05.12.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Візуалізація аналізу інтернет-представництв українських бібліотек загальнодержавного значення

Назва бібліотеки / адреса сайту	Критерії					
	Зміст та наповнення сайту корисною інформацією для читачів	Інтеграція з соціальними мережами	Актуальність та оновлення	Наявність електронного каталогу	Наявність цифрової бібліотеки	Інформація про номенклатуру бібліотечних послуг
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (http://www.nbuv.gov.ua)	Так	Частково (Тільки facebook)	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Так	Так
Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (https://nlu.org.ua)	Так	Частково (Тільки facebook)	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Так	Так
Національна бібліотека України для дітей (https://chl.kiev.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Так	Так
Національна історична бібліотека України (https://nibu.kyiv.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Так	Так
Національна наукова медична бібліотека України (https://library.gov.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Так	Так

Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника (https://www.lsl.lviv.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Ні	Так	Так
Одеська національна наукова бібліотека (http://odnb.odessa.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Так	Так
Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка (https://korolenko.kharkov.com)	Частково (немає інформації про структуру)	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Ні	Так
Державна науково-технічна бібліотека України (https://dntb.gov.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Ні	Так
Державна бібліотека України для юнацтва (http://4uth.gov.ua)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Ні	Так
Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного (http://www.dnabb.org)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Ні	Так
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (http://dnpb.gov.ua/ua/)	Так	Так	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Ні	Так
Національна наукова сільськогосподарська бібліотека (http://www.dnsgb.com.ua)	Так	Частково (Тільки facebook)	Оновлення відбуваються регулярно	Так	Ні	Так